

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus
Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat De Sacramentis, & Censuris

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Quæstio Prima. De Censuris in communi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40650

QUÆSTIO PRIMA.

De Censuris in Communi.

Quærendum primo, Quid, & Quotuplex sit Censura? Secundo, Quam possit Censuras ferre? Tertio, Erga Quos? Quarto, quam ob Causam? Quinto, quam formam ferantur? Sexto, Quomodo quis excusetur ab illis incurrendis? Septimo, de earundem effectibus. In sequenti porro questione inquiremus, quonam pacto tollantur?

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Censura?

- I. Censura est Pœna medicinalis privans bonis quibusdam spiritualibus.
- II. Quatenus est pœna, infligitur etiam sine spe emendationis: & quatenus est medicina, emendato reo debet tolli.
- III. Triplex datur dumtaxat Censurarum species, Excommunicatio, Suspendio, & Interdictum.
- IV. Irregularitas ex delicto non est inter Censuras recensenda; Nôc Cessatio a divinis, Depositio, aut Degradatio.
- V. Censura alia est ab Homine lata, alia a Jure. Num possit pro peccatis futuris ab Homine censura ferri? Et num ea perseveret post mortem ferentis?
- VI. Quanam sit formula Censura lata sententia, quam ferenda? Et quid in dubio, num sit lata, an ferenda sententia.

I. Quæritur primo; Quid veniat nomine Censuræ?

Respondeo, apud antiquos Romanos Censuram significasse tum Censoris dignitatem, cujus erat mores populi corrigere, tum ipsam corre-

tionem, seu pœnam, ac multam, quam delinquentibus imponebant: Unde factum est, ut pœnæ etiam ab Ecclesia ad correctionem morum institutæ dicantur Censuræ.

Definitur autem communiter isthæc Censura, Pœna medicinalis privans bonis quibusdam spiritualibus; ut videre est apud Pal., Hurt., Con., & alios. Dicitur Pœna; quia supponit culpam, quam puniat. Dicitur Medicinalis; quia per ipsam non solum punitio, sed etiam correctio Rei, seu emendatio intenditur. Dicitur demum Privans bonis quibusdam spiritualibus; quia ut sit pœna Ecclesiastica, iis bonis privare debet, quæ sunt propria fidelium, videlicet spiritualibus, puta, Sacramentis, Suffragiis, Ingressu Ecclesiæ, &c. Quod si aliquando etiam bono aliquo temporali Censura privet, (ut excommunicatio, quæ privat communionem, & consortio fidelium) eo privat, quatenus aliquantulum etiam spirituali; siquidem cum fidelibus conversari, bonum quoddam est spirituale; quo excommunicatus privatur, tum ne aliis noceat, tum ut ipse resipiscat.

II. Ex hoc autem quod Censura non solum sit medicina, sed etiam pœna, sequitur, quod possit infligi, etiamsi non speretur emendatio; dummodo conferat ad bonum publicum; absterrentur enim communiter homines

nes per talem pœnam a delictis: Ex hoc vero quod Censura non solum sit pœna, sed etiam medicina, sequitur pariter, quod agrotis curato debeat auferri; ut Doctores communiter docent; & ideo Censura dici solet Vinculum; cuius est ita ligare, ut possit solvi. Quare pœna, quæ sine spe remissionis imponitur, dici non potest Censura.

III. Quæritur secundo; Quotuplex sit Censura?

Respondeo, primo dividi Censuram in tres præcipuas species, Excommunicationem, Suspensionem, & Interdictum. Ratio est, quia in Cap. *Quærenti, de Verborum significatione* interrogatus Innoc. III., Quid per Censuram Ecclesiasticam intelligatur? Respondemus, ait, quod non solum Interdicti, sed etiam suspensionis, & Excommunicationis sententia valeat intelligi. Quæ responsio Pontificis, cum sit doctrinalis, debet omnes Censurarum species complecti.

IV. Rejicitur hinc primo opinio Soti, Corneii, Victor., Cani, & aliorum Thomistarum recensentium inter Censuras Irregularitatem ex delicto, & Cessationem a divinis. Ratio est, tum quia Innoc. III. illas non numerat inter Censuras; nec ullo alio textu, ratione, aut auctoritate (ut notat Suar. hic num. 3.) habetur, quod inter Censuras recensendæ sint; Tum etiam, quia Irregularitas ex delicto non est pœna medicinalis, quæ post resipiscentiam delinquentis debeat tolli, sed est ex se perpetua; nec tollitur per absolutionem, sicut Censura, sed per dispensationem; & qui eam violat, non incurrit aliam irregularitatem, sicuti violans Censuram: Item Cessatio a divinis, per quam prohibetur, ne in aliquo loco divina celebrentur, non est proprie Interdictum locale, nec Censura, sed quoddam præceptum simile Interdi-

cto locali, quod imponitur ad repellendas injurias Ecclesiæ factas, ut habetur in *Clement. 1. de Sententia Excommunicationis*. Hoc autem ex eo constat, quia violantes Cessationem a divinis non incurruunt irregularitatem, ut ostendunt Navar., & Sylvest. apud Avil. part. 1. dub. 4.: Contra vero violantes Censuram; ergo cessatio a divinis non est proprie Censura; Immo nec proprie pœna, ut suo loco dicemus.

Rejicitur secundo opinio Recentiorum addentium numero Censurarum Depositionem, & Degradationem. Etenim istæ pariter sunt pœnæ perpetuæ, nec infliguntur in medicinam, ut reus a contumacia desistat, sed præcise ut puniatur.

Ex quibus deducitur, quod virtute Jubilæi non possit tolli irregularitas ex delicto, ut ostendimus quæst. ultima de Irregular. contra plures Thomistas: Quamvis enim tunc tolli possint omnes Censuræ, & pœnæ Ecclesiasticæ; At irregularitas ex delicto non est Censura; Et quamvis sit pœna Ecclesiastica, nihilominus, ut notat Navar. cap. 27. num. 250., virtute Jubilæi illæ solum pœnæ Ecclesiasticæ tolli possunt, quæ impediunt usum, seu susceptionem Sacramentorum; (ut est suspensio imposita a Confessario, ne per tantum tempus quis celebret, aut communicet, necnon pœna, qua aliqui Canones mandant, ne per aliquod tempus aliquis ad communionem admittatur.) Et ratio est, quia in bulla Jubilæi expresse habentur ea verba: *Per presentes autem si per aliqua irregularitate publica, vel osculta non intendimus dispensare.*

V. Dividitur secundo Censura in Latam a Jure, seu per legem, aut statutum, & Latam ab Homine, seu per sententiam hominis. Prima ex natura sua est perpetua, adeoque durat quoadusque contraria lege, aut

consuetudine revocetur; & semper imponitur pro peccatis futuris, ut scilicet impediantur; puta quando dicitur, Qui percusserit Clericum, sit Excommunicatus. Secunda durat, quando durat iurisdicatio illam ferentis, & plerumque imponitur pro peccatis praeiatis, ut scilicet puniantur, & delinquens corrigatur: Verbi gratia, si excommunicentur qui furati sunt, nisi intra mensem satisfaciant. Quamvis etiam aliquando feratur Censura ab homine per sententiam generalem pro peccatis futuris, ut mox dicemus.

Subdividitur itaque Censura lata ab homine in Specialem, & Generalem. Censura specialis, seu per sententiam specialem fertur in personas determinatas ob aliquod peccatum particulare praeiatis: Verbi gratia, si Episcopus excommunicet Titium, quia contumaciter diu abest a beneficio; Vel si excommunicet omnes, qui incenderunt agrum alienum, nisi intra mensem satisfaciant. Censura vero generalis dicitur illa, quae fertur generaliter pro aliquo delicto futuro; verbi gratia, si Episcopus excommunicet omnes, qui furabuntur in templo.

Dubium tamen est apud Doctores; An huiusmodi Censura pro peccatis futuris possit ab homine ferri? Etenim in cap. Romana, de Sententia Excommunicationis in 6. haec habentur: *Caveant Episcopi, ne sententias excommunicationis sive generaliter, sive specialiter in aliquos pro culpis futuris proferre praesumant.*

Sed Con. num. 15. ex Suar. respondet primo, hoc jus non continere praecipuum, sed admonitionem. Secundo in eodem jure subditur, hoc non esse faciendum, nisi rationabilis causa subsit, quae in sententia exprimitur: Unde sequitur, ex rationabili causa id fieri posse, dummodo praedicta causa exprimitur in ipsa sententia.

Colliges primo ex dictis, quod si Episcopus ferat excommunicationem contra eos, qui furantur in templo, & deinde aut moriatur, aut desinat esse eius loci Episcopus, aut aliter iurisdictionem amittat, in tali casu qui furati sunt ante mortem, vel discessum Episcopi, sunt excommunicati; secus vero qui post Episcopi mortem etiam furantur. Si vero Episcopus excommunicet eos, qui furati sunt, nisi intra mensem restituant, & antequam mensis labatur, ipse moriatur, nullus ex non restituentibus est excommunicatus; quia ante terminum praefixum excommunicationi incurrendae desit iurisdicatio Episcopi, atque adeo excommunicatio. Ita communiter Doctores apud Con. disp. 13. dub. 2.

Colliges secundo, Excommunicatum ab homine etiam post mortem excommunicantis remanere excommunicatum. Ratio est, quia jure communi statutum est, quod nemo liberetur a Censura, quam semel incurrit, nisi per absolutionem. Quod si excommunicatio ab homine sit incurta ex defectu alicujus requisiti, & dum expectatur tale requisitum, moriatur, qui tulit excommunicationem, Excommunicatio in tali casu non incurritur, quia tunc desit potestas illam ferentis.

Colliges tertio, censuram, quae fertur per legem, aut statutum, semper incurri, donec lex revocetur; quia nunquam desinit potestas legislatoris. Etenim qui condit legem, condit illam in persona ejus, a quo potestatem condendi legem accepit, qui est Deus, vel communitas, qui non moriuntur.

VI. Dividitur demum Censura in Latam, & Ferendam sententiam. Dicitur censura lata, Sententiam, quae per ipsam legem, aut Sententiam infligitur; adeoque sine nova sententia incur.

curritur: Unde solum ab Episcopo declaratur censuratus, qui talem censuram incurrit. Censura vero Sententia ferenda est illa, quam jus, aut iudex minatur se inflicturum, aut jubet infligi; unde, ut incurratur, requiritur sententia Judicis, & non mera declaratio.

Censura est lata sententia, quoties jus, aut iudex his, aut similibus verbis utuntur, videlicet, Quicumque hoc fecerit, aut ipso jure, aut ipso facto, aut eo ipso excommunicatus, suspensus, &c.; Vel si dicatur, Eum, qui hoc fecerit, excommunicamus: Et quoties verba diriguntur ad reum, non ad iudicem, qui debeat ferre sententiam; ut si dicatur, Quisquis hoc fecerit, sit excommunicatus, excommunicatum se esse agnoscat, excommunicatus maneat, excommunicationem incurrat. Et idem dicendum ex Con. loc. cit. num. 20. (quamvis aliqui de hoc dubitent) si dicatur, Excommunicationem incurrat, aut noverit, se excommunicationem incursum, aut erit excommunicatus, quia hujusmodi verba non significant sententiam ferendam a Iudice post commissum delictum, sed ipsum jus habere vim sententia censuram infligentis hoc ipso, quod delictum committatur.

Contra vero Censura est sententia ferenda, quoties aliquod prohibetur sub poena censuræ, & quoties his, aut similibus verbis Iudex, aut jus utitur; videlicet, Qui hoc fecerit, excommunicabitur, vel jubemus, aut volumus eum excommunicari; vel statim excommunicetur: Et universim quoties diriguntur verba ad iudicem, censura dicitur ferenda sententia, quia exigitur nova actio, seu sententia iudicis, ut incurratur.

Dubium tamen est; Utrum excommunicationem lata sententia contineat, an vero ferenda hæc formula,

Qui hoc fecerit, excommunicetur, vel excommunicationem incurrat, vel sub poena excommunicationis? Et hæc alia, sub poena excommunicationis statim, seu confestim, vel ex tunc incurrendæ?

Respondeo, primam formulam continere probabiliter excommunicationem sententia ferenda; quia per hæc verba videtur requiri sententia Judicis; Sicuti poena Interdicti, quæ in cap. *Omnis utriusque sexus* infligitur transgressoribus præcepti de annua Confessione, per illa verba: *Alioquin arceantur ab ingressu Ecclesie, & priventur sepultura Ecclesiastica*, est poena sententia ferenda, ex Suario disp. 35. de poenit. sect. 8.; quia videtur requirere sententiam Judicis: Avila tamen 5. p. cap. 2. cum Sylvestro, & aliis putat censuram incurri ipso facto, quoties imponitur absolute per verbum Imperativi modi, dicendo v. g. Qui hoc fecerit excommunicetur. Quod vero attinet ad secundam illam formulam, sub poena excommunicationis statim, vel ex tunc incurrendæ, dicendum significare censuram lata sententia, ut communiter Doctores docent. Præterea ista formula, Sub interminatione excommunicationis, seu anathematis significat excommunicationem infligendam, non inflictam; quicquid nonnulli repugnent apud Con. dub. 2. Hæc alia vero formula, Qui hoc fecerit, noverit se excommunicationem incursum, seu erit excommunicatus, videtur potius lata, quam ferenda sententia, ex Con. contra Felin. Et ratio est, quia in fine constitutionum Apostolicarum solet apponi hæc formula: Si quis autem attentare hoc præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum; Quæ indignatio statim incurritur per transgressionem, ut docent Doctores communiter: Si

ve-

vero dicatur, Noverit se excommunicandum, seu erit excommunicandus, Censura est sententiae ferendae.

Verum quoties de aliqua formula dubitatur, sitne latae, an ferendae sententiae? Censura est sententiae ferendae, ut docent communiter apud Pal. de censuris punct. 2. ex regula 45. juris in 6. *In poenis benignior est interpretatio facienda; & Odia sunt restringenda.*

ARTICULUS II.

Quinam possit ferre Censuras

- I. *Potestas instituendi Censuras est in solo Pontifice: Potestas vero illas ferendi est etiam in aliis. Et quidem Ordinaria in iis, qui ratione sui muneris jurisdictionem Ecclesiasticam habent in foro externo; Delegatam vero habent illi, quibus ab habente Ordinariam ea committitur.*
- II. *Recensentur ii, qui Ordinariam habent potestatem ferendi Censuras.*
- III. *Necnon ii, quibus ea potest delegari.*
- IV. *Num possit ea delegari faminis?*
- V. *Quinam delegatus possit potestatem hanc subdelegare?*
- VI. *Jurisdictio hac cum sit contentiosa, non gratuita, nequit extra propriam Dioecesim exerceri.*
- VII. *Quid requiratur ad valide ferendas Censuras?*
- VIII. *Valida est Censura metu extorta, non tamen hujusmodi absolutio a Censura.*
- IX. *Num in causa propria Censura ferri possit?*

DE fide est contra Heterodoxos, ut late ostendit Suar. t. 5. in 3. p. disp. 1., & 2., a Christo Domino concessam esse Ecclesiae facultatem

instituendi, ac ferendi censuras ad rectam fidelium gubernationem; Unde dixit Chrysofostomus hom. 4. ad Hebr. *Nemo contemnat vincula Ecclesiastica; non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit.*

Verum potestas instituendi Censuras est in solo Pontifice; tum quia censurae important ritus quosdam communes toti Ecclesiae, atque adeo solus supremus Pastor potest illos decernere; tum etiam quia, ut advertit Scotus in 4. dist. 19. quaest. 1., quando Episcopus excommunicat subditum suum, eo ipso obligat suo modo omnes fideles ad non communicandum cum ipso; hoc autem accidere non posset, nisi censuram ferret in virtute institutionis factae a Pontifice; ergo solus Pontifex potest censuras instituere, aut Concilium generale a Pontifice congregatum, & approbatum: Quia vero potestas instituendi censuras est potestas jurisdictionis, sequitur, ut idem Suar. notat, posse a Pontifice illam aliis delegari, quamvis hoc non sit juxta usum Ecclesiae, nec fieri expediat.

Potestas vero ferendi Censuras alia est Ordinaria, alia Delegata, seu commissa: Habent ordinariam illi omnes, & soli, qui ratione sui muneris habent jurisdictionem Ecclesiasticam in foro externo; cum enim censurae sint poenae Ecclesiasticae, & in foro externo coercitivae, ab illo dumtaxat intelligi possunt, qui in foro externo habet Ecclesiasticam jurisdictionem: Delegatam vero hanc potestatem habent illi, quibus ab habente Ordinariam commissa est, prout etiam dicitur de potestate absolvendi. Ratio, quare solus Pontifex habeat potestatem instituendi censuras, non solus vero ille, sed alii etiam a Pontifice habeant potestatem illas ferendi, est, tum usus Ecclesiae; tum quia non potest solus Pon-

Pontifex per se ipsum illas ferre in omnes delinquentes, unde indiget aliis pastoribus ordinariis, ut Coadiutoribus; Et sæpe isti etiam debent illam aliis committere: Hinc dicitur Actor. 20. *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* His explicatis

II. Quæritur primo; Quinam habeant potestatem ordinariam ferendi censuras?

Respondeo: Primo, Habet illam Pontifex relate ad omnes fideles: Secundo, Episcopi relate ad suos Diocesanos; sicuti etiam Vicarii Episcoporum, quia unum habent tribunal cum Episcopis; non tamen Vicarii foranei, qui delegatam dumtaxat habent jurisdictionem; nec Episcopi titulares, qui jurisdictionem habere non possunt, cum subditis careant. Tertio, habent etiam Archiepiscopi, Patriarchæ, & Primate relate ad suos subditos; & quia Archiepiscopus in Diocesi suorum Suffraganeorum tantum habet potestatem ordinariam, dum actu visitat, vel quando ad ipsum per appellationem causæ devolvuntur, ideo in his dumtaxat casibus potest censuras ferre in subditos Suffraganeorum. Quarto, Capitulum Cathedrale Sede vacante, sicut & ipsius Vicarius; cum succedat quoad jurisdictionem in locum Episcopi. Quinto, Abbates habentes Episcopalem jurisdictionem. Sexto, Superiores regulares, ut Generales, Provinciales, & Superiores locales; quamvis per specialem dispositionem in aliquibus religionibus id sit prohibitum Superioribus localibus: Demum Concilia generalia per totam Ecclesiam, & Provincialia in suis Provinciis, Legatus a latere, Cardinalis in Ecclesia sui tituli, quidam Archidiaconi, & Archipresbyteri ex veteri consuetudine, ac Inquisitores Sancti Officii. Parochi illam non habent, ut communiter docent contra Archidia-

conum. Et ratio est, quia Parochus jure communi, & ordinario nullam jurisdictionem habet in foro externo, sed solum in foro pœnitentiæ. Quæ omnia multis juribus probant Pal. disp. 1. de Censuris punct. 4., Hurt., Con., & alii communiter.

III. Quæritur secundo; Quibusnam delegari possit ea potestas?

Respondeo, jure ordinario committi posse etiam Clerico gaudenti privilegio clericalibus; non tamen Clerico conjugato, præsertim si sit conjugatus cum vidua, atque adeo bigamus; & multo minus committi potest laico, aut fœminæ: Quamvis possit Pontifex, utpote juris universalis hujus conditor, & legislator, in tali jure humano dispensare, & delegare illam laico etiam infideli, necnon Clerico conjugato, qui in hac materia quasi laicus reputatur.

IV. Utrum possit Pontifex potestatem hanc delegare fœminæ? Negant communiter cum Avila part. 1. dub. 6., & Con. dub. 4. num. 33., videtur enim fœmina jure divino incapax jurisdictionis Ecclesiasticæ, cum hæc potestas data sit a Christo Domino solum Apostolis, eorumque aliquo modo successoribus, non vero fœminis; ne Beatissimæ quidem Virgini. Unde dixit Apost. 1. ad Corinth. 14. *Fœmina in Ecclesia taceant:* Quare cum Clerici, & laici succedant per gradus suos Apostolis, nunquam vero succedant fœminæ, ideo illis tantum potestas hæc delegari potest jure divino, non vero fœminis: Affirmant tamen Hurt. difficult. 4. num. 13., Pal. disp. 1. punct. 4., & alii apud eundem; de jure enim tantum Ecclesiastico videtur fœminæ incapaces talis jurisdictionis; & ideo censent posse Pontificem in tali jure dispensare; Solum de jure divino sunt incapaces potestatis Ordinis, non vero jurisdictionis, cum possit fœmina beneficia conferre.

Quam;

Quamvis tamen fœminæ non sint Apostolis successores, sicut nec laici in statu laicali, nihilominus sicut laicis, ita & fœminis potest a Pontifice delegari talis potestas.

Ad hoc confirmandum adducunt, quod in cap. *Dilecta*, de *Majoritate* jubeat Pontifex observari suspensionem latam a quadam Abbatisa in Clericos sibi subditos. Verum huic textui communiter respondent, ibi suspensionem sumi lato modo pro prohibitione facta ab Abbatisa, non pro censura, per cujus violationem incurratur irregularitas: Idque satis constat, quia Pontifex commisit cuidam Abbati, ut per censuras cogeret prædictos Clericos ad servandum præceptum illud Abbatisæ: Quod non fecisset Pontifex, si potuisset ipsa Abbatisa suspendere contumaces. Adde, quod Innoc. III. in cap. 3. de *Pœnit.*, & *Remiss.* dicit, potestatem hujusmodi nulli unquam fœminæ committam fuisse. Advertendum hic, quod ad ferendas censuras cum solemnitate jure communi requiratur Sacerdotium, & non sufficiat Clericatus, nisi in tali jure Pontifex de plenitudine potestatis dispenset.

V. Quæritur tertio; An habens delegatam hujusmodi jurisdictionem, seu potestatem ferendi censuras, possit illam alteri subdelegare?

Respondeo, ex *Cap. Cum causa*, de *Appellatione* apud Con. dub. 4. num. 34., & alios communiter, Primo, posse illam subdelegare delegatum dumtaxat Supremi Principis, seu Papæ, quia reputatur Ordinarius; unde potest subdelegare, non secus ac qui habet hujusmodi potestatem ordinariam, seu ex officio. Secundo, posse illam subdelegare eum, cui delegatur specialiter cum potestate subdelegandi. Utrum autem delegatus ad universitatem causarum possit in casu occurrenti subdelegare? Affirmat probabiliter Sanch. lib. 3. de *Matrim.* disp.

31., & *Dian.* part. 2. tract. 17. fol. 53., ut diximus in tract. de *Pœnitent.*

Ubi advertere primo, jurisdictionem hanc, utpote contentiosam, non gratiosam, per mortem concedentis, seu delegantis expirare, si res sit integra, seu si causa non sit inchoata: Ita habetur in *Cap. Si gratiose*, de *Rescriptis* in 6., & in *cap. Licet*, de *Officio delegati*, ut videre est apud Pal. tom. 1. tract. 3. disp. 4. punct. 13.; Contra vero qui habet hanc potestatem ordinariam, illam retinet etiam mortuo concedente, uno excepto Episcopi Vicario.

VI. Advertere secundo, jurisdictionem hanc contentiosam in eo etiam differre a gratiosa, quæ habetur in foro Sacramentali, quod habens istam sive ordinariam, sive delegatam, possit audire confessiones suorum subditorum extra propriam Diocesim, seu extra locum suæ jurisdictionis, ut diximus in de *Pœnitentia*: At habens jurisdictionem contentiosam in ordine ad ferendas censuras non potest illam ne valide quidem exercere extra locum suæ jurisdictionis, nisi obtento consensu illius, in cujus jurisdictione est, excepto casu, quo talis Episcopus expulsus esset a sua Diocesi, tunc enim petita, licet non obtenta, licentia Ordinarii loci, in quo est, potest suos excommunicare; etenim ex laud. *Cap. Licet* habetur, quod h. m. consensus debitus, & injulte negatus valet quantum concessus. Ita communiter Doctores ex *Clem. 1. de Foro competenti*.

VII. Quæritur quarto; Quid requiratur in ferente censuras ad valide illas ferendas?

Respondeo, primo requiri legitimam potestatem non impeditam aut per legitimam appellationem, aut per notoriam Judicis excommunicationem, vel suspensionem. Secundo, ut ferens cen-

cenfuras fit viator; unde Beatus, vel Angelus invalide cenfuram ferret, Deo aliter non difpenfante; quia, ut oftendit Hugolinus, Cenfura eft veluti gladius Ecclefie militantis. Tertio, ut fit baptizatus; cum infidelis fit incapax iurifdictionis Ecclefiafticæ, faltem de iure Ordinario. Quarto, ut non fit laicus, aut Clericus conjugatus, ut fupra diximus. Ultimo requiritur, ut dum fert cenfuram, libere illam ferat, hoc eft humano modo, & cum advertentia: Quare invalide cenfuram ferret amens, & qui nullo modo adverteret ad id, quod agit, aut non cum plena deliberatione, quæ ad peccandum mortaliter fufficeret. Ita etiam communiter Doctores apud Con. dub. 5.

VIII. Dubium tamen eft; An ad ferendam cenfuram requiratur libertas a coactione, feu an cenfura extorta metu cadente in conflantem virum fit invalida? Et communiter Doctores docent efle validam; quia univerfim tam iure naturæ, quam iure pofitivo, quæ fiunt ex metu funt valida; nifi in aliquo cafu contrarium fit iure ftatutum. Et ratio a priori eft, quia cum metu ftat libertas fufficiens ad actum humanum, ut patet; quia qui ex metu gravi, verbi gratia, mœchatur, aut fidem abnegat, peccat mortaliter.

Neque dicas, in Cap. 1. De iis, que vi, metufve caufa fiunt in 6. habetur, Abfolutionem a cenfura metu extortam efle invalidam; ergo etiam erit invalida inflictio cenfuræ, fi metu extorqueatur. Nam, ut bene Con., in iure pofitivo argumentum a pari nihil probat; Præterquamquod datur difparitas; etenim fæpe Magnates cogunt Superiores Ecclefiafticos ad tollendas, numquam vero, aut fere nunquam ad ferendas cenfuras; & ideo ne Ecclefiaftica difciplina enervaretur, neceffe fuit, ut invalidaretur cenfuræ

Pars VIII.

abfolutio metu extorta, non vero cenfuræ inflictio.

IX. Dubium etiam eft; An poffit quis in caufa propria ferre Cenfuram? Et communiter respondent negative; quia nemo poteft fimul efle Actor, & Iudex; etenim qua parte eft actor, eft fubditus, qua parte eft Iudex, eft Superior; unde fimul efferet fubditus, & Superior fuimet. Præterquamquod Iudex in propria caufa facillime injuriam irrogaret parti adverfæ. Excipitur tamen cafus defenfionis, ut videre eft apud Bonac., & Filliuc., quando fcilicet aliquis cenfuram fert in illum, qui fibi manifeftam infert injuriam, feu violentiam: etenim licitum tunc eft uti propriis armis ad injuriam propulfandam, juxta illud, Vim vi repellere licet; Ita Innoc. in Cap. Dilecta, de Sententia Excommunicationis in 6.

ARTICULUS III.

Erga quos ferri Cenfura poffit?

- I. Cenfuris ligari poffunt, qui funt præcepti capaces, ac Superiorem in Ecclefia habent in rebus fpirituallibus.
- II. Mortuus folum poteft declarari excommunicatus; Et quomodo a Cenfuris abfolvatur?
- III. Brutorum excommunicatio eft potius maledictio, & imprecatio.
- IV. Impuberes non folent, licet poffint, ab homine cenfurari; Cenfuram tamen a iure latas incurrunt.
- V. Amens poteft folum declarari excommunicatus.
- VI. Communitas interdici, vel fufpendi poteft, non tamen excommunicari.
- VII. Ligatus una Cenfura poteft & alia ligari, ac divifibilius ab iis abfolvi.
- VIII. Quando nam poteft fubditus unius Diœcefis ab Epifcopo alterius Diœcefis abfolvi.

B

60

cessis excommunicari?

IX. Quando Episcopus Censuris ligare potest suum subditum in aliena Diocesi delinquentem? Et quid, si hic delinquat in loco exempto?

X. Num Edictum ferens excommunicationem comprehendat illos, qui post promulgationem talis Edicti acquirunt in eo loco domicilium, vel quasi domicilium?

XI. Quid requiratur, ut aliquis fiat subditus alicujus Episcopi in ordine ad recipienda Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ? Quid in ordine ad suscipiendum Sacramentum Ordinis? Et quid relate ad Censuras, ita ut ab eo possit censuris ligari? Ubi de Peregrinis, & Vagis.

I. CERTUM est, omnes, & solos præcepti capaces, qui in Ecclesia habent superiorem in rebus spiritualibus posse ligari censuris. Et ratio est manifesta, quia sicut qui potest ferre censuram, debet esse superior habens in foro externo jurisdictionem Ecclesiasticam; ita qui potest censurari, debet esse subditus tali jurisdictioni, & simul præcepti capax: Etenim censura fertur dumtaxat in contumaces, qui culpæ, & emendationis sint capaces; quare qui præcepti capax non est, contumax esse non potest, & consequenter nec potest censura ligari.

Hinc sequitur primo, Papam, utpote nulli in terris subditum, censurari non posse, nisi forte a Concilio in eo tantum casu, quo in hæresim incideret, ex *Cap. Si Papa dist. 40.*, ubi dicitur: *Papa a nemine est judicandus, nisi deprehendatur a fide devius*: Tunc enim deponi potest a Concilio, ut est certum, Et probabiliter ante depositionem per censuras compelli potest ad respiciendum.

Secundo sequitur, censurari non posse non baptizatos, utpote Ecclesiasticæ

jurisdictioni nullatenus subiectos, dicente Apost. 1. ad Corinth. 5. *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, iudicare?*

Tertio, nec pueros ante usum rationis, utpote præcepti incapaces; & eadem ratione nec amentes, ebrios, dormientes, furiosos, necnon eos, qui actum sub censura prohibitum faciunt sine actuali advertentia, & libertate requisita ad peccandum mortaliter, dummodo talis actus non fuerit voluntarius in causa.

II. Quarto, nec mortuos, quibus a Superiore humano nihil præcipi potest.

Contradicunt tamen Riccard., Gabriel, & alii Canonistæ; tum quia in *Cap. Si quis Episcopus, de heret. præcipitur*, ut propter quædam delicta, verbi gratia, propter hæresim, saltem post mortem aliqui anathematizentur; tum etiam, quia si potest quis post mortem absolvi a censura, poterit pariter ea post mortem irretiri. Sed communiter respondent cum Suarez, hic, post mortem posse aliquem dumtaxat declarari excommunicatum vel propter hæresim, vel quia mortuus est in lupanari, vel propter aliud simile crimen, ut privetur suffragiis, & Ecclesiastica sepultura. Unde patet discrimen inter excommunicationem latam in vivos, & in mortuos. Nam dum mortuus excommunicatur, solum declaratur excommunicatus, & directe præcipitur vivis, ne pro eo orerent, aut illum in loco sacro sepeliant: Unde indirecte mortuus privatur communicatione passiva fidelium: Contra tamen quando excommunicatur vivus, directe præcipitur illi, ut abstineat se a communione fidelium, & a perceptione Sacramentorum; indirecte vero præcipitur aliis, ne cum eo communicent. Eodem modo sicut mortuus excommunicatur per hoc, quod præcipiatur fidelibus, ne pro

pro eo orent; ita mortuus aliquando absolvitur a censuris, quatenus permittitur, ut alii in loco Sacro illum sepeliant, & pro eo orent.

Hinc fit, quod si excommunicetur homicida, & Petrus deinde vulneret graviter Paulum, ex quo vulnere hic postea decedat, Petrus tamen ante mortem Pauli moriatur, Petrus in tali casu non incidit in excommunicationem; non quidem incidit ante mortem, cum nondum fuerit homicida; nec post mortem, quando moritur Paulus; quia Petrus tunc mortuus non potest incidere in excommunicationem; unde potest in loco Sacro sepeliri, & pro eo potest orari.

III. Sequitur ultimo, nec Bruta posse censuris ligari: Neque dicas, aliquando ab Ecclesia excommunicari locustas. Nam, ut notat Suar. disp. 5. sect. 1., verbum excommunicandi, & anathematizandi in tali casu sumitur pro maledictione, execratione, & detestatione; in quo sensu usurpatur etiam contra dæmones in exorcizandis obsessis: Et Apost. in eodem sensu ad Galat. 1. ait: *Qui aliud evangelizaverit, quam quod ego, anathema sit, etiamsi sit Angelus.* Quare excommunicatio locustarum est potius imprecatio, qua precamur illis interitum, ut nobis nocere desinant.

IV. Quæritur nunc primo; An Impuberes post septennium doli capaces censuris ligari possint?

Respondeo, Sayr., Ugol., & alios apud Bonac. negare; quia ante pubertatem non percipitur ordo iudiciarius. Verum communiter affirmant cum Suar., Vasq., Henr., & aliis apud Leand. disp. 3. quæst. 57., quia cum culpam committere possint, cui censura est annexa, non est cur censuram non incurrant; cum nullo jure ab ea inveniantur exempti: Et certum est ex Suar., quod si populus interdicator, etiam impuberes doli

capaces comprehendantur, quatenus possunt, & etiam (secluso Interdicto) tenentur die festo interesse Sacro. Verum univèrsim non expedit, per censuram latam ab homine impuberes censurari, quia, ut loquitur Con. virg. potius, quam censuris Ecclesiasticis sunt coercendi.

V. Quæritur secundo; An amens incidere possit in censuram?

Respondeo, ut supra diximus, negative; tum quia peccare non potest; tum etiam quia censura est pœna Ecclesiastica medicinalis, quæ respicit emendationem delinquentis; amens autem emendari non potest. Verum si quis incidat in amentiam post patratum delictum, cui est annexa excommunicatio, potest deinde ob antecedentem contumaciam declarari excommunicatus. Exempli gratia, si Petrus mandet Sorti, ut Clericum occidat, & deinde incidat in amentiam, quando Sortes occidit Clericum, tunc Petrus amens incidit in excommunicationem, & potest declarari excommunicatus. Volunt tamen Doctores cum Suar., Laym., Palao, quod in casu perpetuæ amentia debet statim absolvi, etiamsi ante amentiam non dederit signa pœnitentiæ; quia pœna hæc medicinalis non convenit ei, qui nullo pacto corrigi potest.

VI. Quæritur tertio; An possit Communitas aliqua Censuris ligari?

Respondeo, quod sicut potest aliqua Congregatio, vel Capitulum ferre Censuras, ita potest pariter Censuris ligari, atque adeo suspendi, aut interdici; non potest tamen, ut docet Con. dub. 6., per se, & immediate excommunicari; quia sic posset contingere, quod innocentes talis communis excommunicentur; quod jura reputant inconveniens: Possunt tamen omnes, & singula personæ talis Communis excommunicari, si nocentes sint, sive propter idem, si-

ve propter diversa crimina; ut habetur in *Cap. Romana, de Sententia Excommunicationis in 6.*; Ubi notat Hurt. disp. 12. de Excommunicatione difficult. 2. , decretum hoc Innoc. IV. procedere de Excommunicatione lata ab homine, non vero de excommunicatione juri annexa: Verbi gratia, si in jure excommunicetur, qui mandat bellum injustum, & Respublica aliqua tale bellum indicat.

Quod si censureretur aliquis vage, dicendo, Excommunicamus, vel suspendimus unum ex iis, qui furtum commiserunt, non determinando personam, censura est invalida; quia ex intentione ferentis determinari debet actio ferendi Censuram: Possunt tamen excommunicari omnes, verbi gratia, qui furtum commiserunt; quia jam censura cadit supra personas determinatas, esto non exprimentur in individuo.

VII. Quæritur quarto; An ligatus una censura possit iterum alia etiam ejusdem speciei ligari?

Respondeo cum communi affirmati-ve: Sicut enim qui plura mortalia committit, potest pluribus titulis privari gratia Dei; ita qui pluries est contumax Ecclesie per transgressionem legis obligantis sub poena Censuræ, plures Censuras non solum diversæ, sed etiam ejusdem rationis incurrere potest; seu potest pluribus titulis privari, verbi gratia, communionem fidelium, sepultura sacra, &c.: Cum eo tamen discrimine, quod plura mortalia non possunt seorsim tolli, sicut plures censuræ; quia mortalia tolluntur per gratiam impossibilem cum quovis mortali, secus vero Censuræ.

Hinc sequitur primo, quod qui ob percussione[m], verbi gratia, unius Clerici in excommunicationem incidit, iterum in aliam excommunicationem incidat, si alium Clericum percutiat.

Sequitur secundo, quod univ[er]sim

quando peccata multiplicantur numero, tunc multiplicentur pariter numero excommunicationes illis annexæ: Quare quia quando quis uno i[ct]u percutit pluries Clericum, unum numero committit peccatum, ideo unam excommunicationem incurrit; & quia quando quis successive cum mortali interruptione pluries Clericum percutit, plura peccata committit, ideo plures excommunicationes incurrit.

Sequitur tertio, quod si lata sit excommunicatio in fures, & in sacrilegos, & aliquis furetur in Ecclesia, sicuti per circumstantiam hanc mutantem speciem veluti duo peccata committit, furti, & Sacrilegii, ita duas pariter excommunicationes incurrit; Et quia in *Clem. I.* prohibetur sub excommunicatione sepelire in loco Sacro vel publice excommunicatum, vel nominatim interdictum, aut tempore interdicti in casibus non concessis, vel publicum usurarium; hinc si quis sepeliret in loco Sacro aliquem, qui simul esset publice excommunicatus, & nominatim interdictus, & publicus usurarius, triplicem excommunicationem incurreret.

Sequitur ultimo, quod si quis percutiat aliquem, qui simul sit Clericus, & Monachus, unam excommunicationem incurrat; quia circumstantia Clerici, aut Monachi non est diversæ speciei; unde sicut non debet id in confessione aperiri tamquam novum peccatum, ita nec nova excommunicatio incurritur.

VIII. Quæritur quinto; An qui delinquit in aliena Dicecesi, possit Censuris ligari ab Episcopo illius Dicecesis, in qua delinquit; Verbi gratia, Petrus Neapolitanus delinquit Nolæ, potest ne ab Episcopo Nolano excommunicari?

Respondeo; Vel Petrus Neapolitanus existit in Dicecesi Nolana animo ibi perpetuo permanendi, aut saltem per

per majorem partem anni, vel non: Si primum, potest excommunicari, quia habitatio cum animo perpetuo permanendi facit domicilium, & cum animo permanendi per majorem partem anni facit quasi domicilium; & quilibet per domicilium, & probabiliter etiam ex Con. per quasi domicilium in aliqua Diocesi, fit in tali Diocesi subditus; unde potest, sicut alii subditi, censurari: Quod si non fit Nolæ cum animo ibi permanendi perpetuo, aut pro majori parte anni, iterum subdistingendum est: Nam vel Petrus delinquit in materia prohibita jure naturali, aut divino, verbi gratia, furando, fornicando, &c.; vel delinquit in materia prohibita per statutum, aut præceptum particulare Episcopi Nolani. In hoc secundo casu non potest censuris ligari; quia cum peregrinus non teneatur legibus loci, in quo versatur, per violationem talis statuti, quo non tenetur, nullo pacto delinquit, adeoque nequit ratione delicti sortiri forum Nolanum. Ita Con. dub. 7., & Hurt. diff. 9. ex Cap. *A nobis, de Sententia Excommunicationis*. In primo vero casu, si scilicet Petrus Neapolitanus Nolæ furatus est, potest ab Episcopo Nolano cogi sub excommunicatione ad satisfaciendum; quia ratione talis delicti Nolæ commissi sortitur forum Nolanum; ut docent communiter Doctores apud eundem Con., & Hurt. loc. cit. ex Cap. *ult. de Foro Compet.* Quod si post delictum statim e Diocesi Nolana proficiscatur, dummodo ante egressum fuerit legitime citatus, adhuc alibi existens potest ab Episcopo Nolano excommunicari; quia ratione iudicii inchoati retinet hic Episcopus jurisdictionem in illum: Si tamen non fuerit legitime citatus ante egressum, poterit ad requisitionem Episcopi Nolani citari a proprio Episcopo, qui requisitus tenetur illum citare, & si non

respondeat, ut tenetur, poterit ab Episcopo Nolano excommunicari, ut docet Avila part. 2. disp. 2. dub. 3. cum aliis.

Adverte tamen ex Con. num. 52. contra Glossam, quod si Episcopus Nolanus excommunicet omnes furantes in sua Diocesi, & Petrus Neapolitanus furetur Nolæ, ubi est peregrinus, non incurrit excommunicationem; quia furando solum peccat contra legem naturalem, non vero contra præceptum Episcopi Nolani, cui non est subditus: Nec ratione talis delicti fit subditus Episcopo Nolano, nisi tantum in ordine ad punitionem; unde solum cogi potest sub excommunicatione ad satisfaciendum.

IX. Quæritur sexto; An possit Episcopus censura ligare suum subditum delinquentem, & existentem in aliena Diocesi?

Respondeo negative. Ita Con. num. 61. cum communi ex Cap. 2. de *Constitutionibus in 6.*, ubi dicitur, *Statuto Episcopi excommunicantis fures non ligari eos, qui extra Diocesim furantur; quia extra territorium jus dicenti non paretur impune.* Quod si extra territorium existens aliquo tamen pacto in eo delinquat, potest censurari: Verbi gratia, si Episcopus statuat esse excommunicatos omnes Parochos, qui per duos menses a sua Parochia sine justa causa absunt, tunc si Petrus Parochus sine justa causa absit per duos menses, etiamsi alibi existat, poterit excommunicari; quia aliquo modo intra Diocesim peccat per absentiam ab illa; Ita Doctores communiter apud eundem Con.

Ex quo resolves primo, quod Episcopus nihil possit valide præcipere, aut vetare existenti extra Diocesim: Exempli gratia, non potest suis Sacerdotibus præcipere, ne faciant Sacrum, ne ludant aleis extra suam Diocesim, esto possit illis ex justa causa præcipere,
ne

ne e Dicecesi egrediantur. Ita Con., Avila, Henr., & alii contra Laym. hic cap. 4. num. 7. ex Suar., Sà, Ugo- lin. Ratio est, quia, ut diximus, *Extra territorium jus dicenti non paretur impune*, ex laudato cap. 2. de *Constitu- tui*. Ubi adverte, quod si Sacerdos a suo Episcopo suspendatur, non potest extra Dicecesim sacrum facere: Etenim jus commune licet non tribuat præcepto Episcopi vim ligandi subditum extra territorium, tribuit tamen hanc vim censuræ, quæ ubicumque terrarum ligat, ut constat ex usu Ecclesiæ.

Resolves secundo, quod si Episcopus per statutum velit, ut homicidæ sint excommunicati, & Petrus deinde vulneret aliquem intra Dicecesim vulnere non lethali, ac deinde extra Dicecesim, aut in loco exempto consummet homicidium inchoatum, non incurrit excommunicationem, ex Laym. loc. cit. num. 6., & Suar. disp. 5. sect. 5.; quia statutum ex propria natura territorium afficit, & intra ejus limites se continet.

Resolves tertio, quod si Petrus Neapolitanus graviter læserit Titium in Dicecesi Neapolitana, & postea fugiat, poterit ab Episcopo Neapolitano per Censuram cogi, ut satisfaciat parti læsæ; quia quamvis post inflictum vulnus fugerit extra Dicecesim, pergit tamen per læsionem ibi relictam ibi quodammodo peccare; & sic tamquam subditus corrigi per Censuram, & puniri potest.

Ultimo; Si Sacerdos aliquis extra Dicecesim fungatur legatione Episcopi, vel Capituli, tunc ratione talis muneris est subditus Episcopo, vel Capitulo, ita ut si extra Dicecesim delinquat, possit a suo Episcopo per censuras corrigi; ut ex communi docet idem Con.

Adverte tamen primo ex eodem Con. num. 63., pariformiter discurrendum de subdito extra Dicecesim, ac de subdito in loco exempto intra

Dicecesim existente, & delinquente, quia Episcopus non plus juris habet hic, quam ibi. Ex Suar. autem non intelliguntur loca exempta intra Dicecesim Monasteria, sed aliqua Patriarchiæ exemptæ, & similia; quia in Monasteriis Superior tantum habet jurisdictionem in personas, non in locum; unde si subditus Episcopi in aliquo Monasterio existat, & delinquat, potest ab Episcopo puniri; Aliter dictum remaneret impunitum, cum Prælatus regularis non possit illud punire per hoc, quod sit factum in Monasterio. Dian. tamen part. 10. tract. 14. resol. 7. ex Baucio, Bord., Bonac., & aliis, putat, eodem modo discurrendum de Monasteriis intra Dicecesim, ac de aliis locis exemptis. Immo addit, quod si in Monasterio exempto crimen committatur, non solum non incurritur excommunicatio, sed nec reservatio peccati facta ab Episcopo, non secus ac si extra Dicecesim committeretur. Equidem exillimo, a sententia Suarii non esse recedendum.

Adverte secundo, quod quamvis Episcopus non possit extra Dicecesim ligare censuris subditos suos, potest tamen Prælatus regularis: Disparitas est, quia Episcopus habet immediate jurisdictionem in territorium, & ratione territorii in personas, quæ de- cunctur ei subiecte ratione domicilii, beneficii, aut Officii: Contra vero Prælatus regularis habet immediate jurisdictionem in personas, adeoque habet potestatem ferendi censuras in suos ubicumque terrarum existentes.

X. Quaritur septimo; An statuto generali continente censuram comprehendantur etiam ii, qui post promulgationem acquirunt in tali loco domicilium, & sic fiunt subditi? Verbi gratia, si Episcopus Neapolitanus excommunicet suo statuto omnes, qui furantur in templo; & Titius post

promulgationem talis statuti acquirat Neapoli domicilium, & furetur in templo, incurrit ne excommunicationem?

Respondeo affirmative cum Suar. disp. 5. sect. 5., Con. dub. 7., Hurt., & aliis communiter. Ratio est, quia tale statutum, seu edictum non solum habet vim, dum publicatur, sed quantumdiu durat; quare cum Titius per acquisitionem domicilii fiat subditus, dum vim habet tale edictum, consequenter eo comprehenditur.

Secus accidit, si Censura non feratur per edictum generale, sed per sententiam particularem, quæ factum aliquod particulare respiciat; Verbi gratia, si Episcopus Neapolitanus post furtum aliquod commissum præcipiat sub pœna excommunicationis, ut quicumque novit fures, debeat illos revelare, & Titius post promulgatum hoc præceptum fiat incola hujus Civitatis, & noscat fures, probabiliter non tenetur eos revelare, ex eodem Con. num. 60., Avil., Sylvest., & aliis; quia scilicet talis sententia fertur per modum præcepti transeuntis, adcoque simul, & semel totam vim suam exerit, & exercet; Quare eos solum ligat, qui sunt subditi, quando promulgatur, non vero Titium, qui post promulgationem fit subditus per acquisitionem domicilii.

XI. Quæritur octavo; Quid requiratur, ut aliquis dicatur subditus alicujus Episcopi?

Respondeo, aliter discurrendum de subdito relate ad forum gratiosum, & Sacramentale, seu relate ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ, & aliter de subdito relate ad forum contentiosum, & pœnale, seu ad censuras, quibus potest ab aliquo Episcopo ligari.

Et quidem relate ad suscipiendum tempore Paschatis Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ a proprio Sa-

cerdote, dicitur aliquis esse hujus, vel illius Diœcesis, seu Parochiæ per hoc, quod in hac, vel illa habeat domicilium, vel quasi domicilium: Ad acquirendum autem in aliqua Diœcesi, vel Parochia domicilium, vel quasi domicilium, duo requiruntur, ut docet Laym. tract. 6. cap. 7. ex *leg. Domicilium*, videlicet animus, & factum; pro animo intelligitur propositum permanendi ibi saltem diuturno tempore; pro facto intelligitur ipsa actualis habitatio; ita ut actualis habitatio cum animo permanendi ibi perpetuo acquirat domicilium simpliciter; cum animo tamen habitandi ad non modicum anni tempus, seu pro majori parte anni acquirat quasi domicilium.

Hinc sequitur primo, quod si domicilium habens in Urbe ad Villam se transferat ratione vindemiæ, vel messis, non censeatur ad Parochiam illius Villæ pertinere; atque adeo si ibi non electa sepultura decedat, non in Ecclesia Villæ, sed in sua Parochia sepeliendus est, ex *Cap. Qui, de Sepulchris in 6.*

Sequitur secundo, eum, qui Neapoli studiorum causa versatur, quamvis paternum domicilium habeat alibi, esse tamen quoad Sacramentum Pœnitentiæ, & Communionis recipiendum Diœcesis Neapolitanæ, in qua vere habet quasi domicilium: Et idem dicas de militibus, litigantibus, mercatoribus, &c. Verum non est eadem ratio quoad suscipiendum Sacramentum Ordinis; quia ad suscipiendum hoc Sacramentum ab Episcopo alicujus Diœcesis, non sufficit habere quasi domicilium in illa Diœcesi, sed requiritur domicilium simpliciter, vel origo, vel beneficium.

Sequitur tertio, quod si Titius in duabus Parochiis domicilium habeat, & modo in una, modo in altera habitet, liberum fit illi in utralibet Sacramenta recipere,

eo quod utriusque Parochiae censetur. Ita Suar., & alii communiter apud Laym. loc. cit. contra Palud., & Antonin., qui volunt debere Sacramenta recipere in ea Parochia, in qua tunc temporis habitat: Verum Suar. advertit, quod si Sacramenta recipiat in ea Parochia, in qua de facto non habitat, debeat reddere certiore alium Parochum, in cujus Parochia habitat, quod Sacramenta receperit.

Est tamen difficultas de vagabundis, & peregrinis; A quonam Parocho debeant Sacramenta recipere? Differunt vagabundi a peregrinis; quia isti alicubi domicilium habent; illi vero nullibi, eo quod nullibi habitant animo permanendi.

Circa Vagabundos, Suar. disp. 25. sect. 2. ex Sylv., Sot., Medin. putat teneri ad confitendum Parocho ejus loci, in quo actualiter versantur, vel alteri de ejusdem Parochi, aut Episcopi licentia; quia cum domicilium non habeant, actualis habitatio succedit loco domicilii; Praesertim quia Parochus ejus loci tenetur vagabundis administrare Sacramenta, & potest illos ad praecipuum Paschale implendum compellere: At Laym. loc. cit. ex Palud., Anton., & aliis putat, vagabundos posse confiteri cuilibet Confessario, qui in ea Dioecesi, in qua versantur, vel ordinariam, vel delegatam habeat potestatem, & a quolibet Parocho talis Dioecesis recipere Sacramentum Eucharistiae: unde si vagus versetur hic, & nunc in Parochia A, potest confiteri, & communicare in Parochia B ejusdem Dioecesis. Ratio est, quia determinatio Ecclesiae facta per domicilium non habet locum in vagabundis, qui domicilio carent. Addit proinde Laym. pertinere ad Episcopum, in cujus Dioecesi versantur, illos ad Sacramenta recipienda compellere, vel per Paro-

chos, vel per alios habentes delegatam jurisdictionem.

Circa Peregrinos vero, communis sententia fert, posse illos ex tacito Ordinariorum consensu consuetudine confirmato Sacramenta Confessionis, & Communionis recipere a quolibet Sacerdote habente ordinariam, vel delegatam potestatem in eo loco, in quo versantur; Idque etiam de Confessione, & Communione Paschali intelligendum esse significat Cajet. V. *Absolutio* ex declaratione Eugen. IV. apud Layman. loco cit., si scilicet ad propriam Parochiam facile accedere non possunt; Debent tamen testimonium annuae Confessionis, & Communionis dare suis Parochis illud postulantibus, quando in suam Parochiam sunt reversi.

Rogabis nunc; Quomodo aliquis dicatur subditus alicujus Episcopi relate ad censuras, ita scilicet ut ab illo possit censura ligari?

Respondeo, ut possit aliquis tamquam subditus censurari ab aliquo Episcopo; Primo satis est, quod habeat in Dioecesi talis Episcopi domicilium, vel (ut probabiliter docet Con. dub. 7.) quasi domicilium, vel quod sit membrum alicujus Communitatis subiectae tali Praelato.

Secundo satis est, si delinquat in territorio ejus, qui praecipuum tulle sub censura; nam ratione delicti commissi in tali Dioecesi fit subditus Episcopi illius; dummodo tamen delictum sit contra jus naturale, aut divinum, ut explicavimus quae sit. 5. in quo casu, quamvis non incurrat excommunicationem delinquendo, sicut incurrunct cives, potest tamen sub poena excommunicationis cogi ad satisfaciendum parti laesae: Etenim ratione delicti fit subditus ejus loci, dumtaxat in ordine ad punitionem.

Tertio satis est, si in aliquo territorio sit incepta causa post legitimam

nam citationem; Quare si post citationem Reus mutet locum, & non compareat, potest abfens excommunicari, ut notavit Abbas num. 6.

Quarto demum, censurari potest ut subditus a quovis Episcopo quicumque censuram talis Episcopi violavit, communicando, verbi gratia, cum excommunicato ab illo. Et ratio est, quia cum excommunicatus ab uno Episcopo sit ubique terrarum excommunicatus, & quilibet cum eo communicans incurrat excommunicationem minorem, poterit consequenter a tali Episcopo quilibet admoneri, & sub pœna excommunicationis majoris compelli, ne cum tali excommunicato communicet, ut patet ex cap. Statutum, de Sententia Excommunicationis in 6.

ARTICULUS IV.

Quam ob causam ferri possit Censura.

- I. Excommunicatio ferenda sententia quandoam indicitur pro culpa levi; & quando pariter suspensio, & Interdictum?
 - II. Excommunicatio major incurri potest, si imponatur ob rem de se levem, qua tamen ex circumstantiis, aut ratione finis sit gravis.
 - III. Minor excommunicatio imponitur etiam pro culpa levi; cum sit pœna levis, quatenus facile tolli potest.
 - IV. Pro peccato mere interno censura infligi non potest; Nec pro externo simpliciter levi. Potestas ferendi censuras cum resideat in hominibus, quamvis sit spiritualis, non respicit, nisi per accidens, actus internos. Cur possint peccata interna reservari; necnon vota interna dispensari? Ut puniatur censuris actus externus, debet hic de se esse
- Pars VIII.

se malus, quamvis requiratur aliquis actus internus, ut censura incurratur. Cur censuris puniri possit, qui recitat horas sine attentione, aut celebrat sine intentione consecrandi?

- V. Nequit puniri censuris peccatum, quod precise est contra ius naturale, aut divinum; nisi simul sit contra preceptum Ecclesie. Pro foro interno, ut censura incurratur, requiritur contumacia vera; pro foro autem externo sufficit presumpcia. Hinc pro peccato mere preterito censura infligi non potest, nisi inadquate; Nec sine prævia monitione, & comminatione. Ut autem declaretur quis excommunicatus, prærequiritur citatio, quando delictum non est notorium.
- VI. Etiam si Reus de Crimine sit convictus, nequit sine prævia monitione excommunicari a iudice: Hinc nequit sub excommunicatione ferenda sententia prohiberi peccatum, quod tractum successivum non habet, puta, Blasphemia.
- VII. Propter peccatum alienum potest quidem Suspensio, aut Interdictum ferri, non tamen Excommunicatio.
- VIII. Ut censura incurratur, requiritur Voluntarium sufficiens ad peccandum mortaliter; Hoc tamen non semper sufficit.
- IX. Peccatum, propter quod incurritur censura, debet esse in suo genere completum.
- X. Censura lata contra aliquid facientes non comprehendit Consules, aut Mandantes, nisi id exprimat, & Consilium, aut Mandatum influant. Quando tamen dicuntur influere? Quid si eos puniteat, anrequam effectus sequatur? Cur mandans non equiparetur in casu nostro facienti?

C

I. Cer-

I. **C**ertum est, Censuram, cum sit pœna, ferri non posse non præsupposita culpa; unde quando in conscientia nulla datur culpa, censura non incurritur; Esto in publico servari debeat ad vitandum scandalum, quando ob causam præsumptam, & legitimam inflicta est. Dubium nunc est; An possit infligi pro peccato veniali; vel pro mere interno; aut pro peccato, quod solum est contra jus naturale, aut divinum; aut demum pro peccato alieno?

Queritur itaque primo; An possit pro veniali infligi Censura?

Respondeo cum communi apud Con. dub. 8., Pal. punct. 7. Excommunicationem minorem ferri posse etiam ob culpam levem: Quod patet, quia hæc incurritur ob communicationem etiam levem in rebus civilibus cum excommunicato vitando, quæ solum est venialis: At excommunicatio major ferri non potest ob culpam levem; cum censetur pœna gravissima; & ideo ex Trid. sess. 15. cap. 3. ferri non debet, nisi ob gravissimas causas. Avila tamen 2. part. cap. 5. disp. 1. dub. 3., & Dian. part. 5. tract. 9. resol. 21. docent ex Cajet., Navar., & aliis viris doctissimis, quod quando aliquid prohibetur sub pœna excommunicationis ferendæ, tunc solum prohibeatur sub mortali, quando materia est gravis aut ex se, aut ex circumstantiis; vel quando non requiritur monitio Judicis, antequam delinquens excommunicetur, ita ut non aperte id in jure requiratur: Contra vero prohibeatur sub levi, si jus expresse requirat monitionem, antequam Judex possit excommunicare transgressorem; (sicut expresse in Trid. sess. 24. cap. 8. imponitur excommunicatio comminatoria adversus Concubinos, qui ter moniti ab Episcopo non se separaverint; Et sess. 14. cap. 8. imponitur suspensio com-

minatoria contra personas Ecclesiasticas, quæ præcedente monitione Ordinarii non gestaverint habitum decentem) Vel si materia sit levis; tunc enim quicquid sit de rigore juris, ex æquitate tamen præsumitur, non esse intentionem Ecclesiæ, quod infligatur excommunicatio ante monitionem Judicis; unde prohibitio est tantum sub levi. Ex quibus Avil. loc. cit. colligit, quod Clericis in Sacris sub mortali prohibeatur, ne assistant agitationi taurorum, quando id sub pœna excommunicationis prohibetur a Pio V.; quia materia est gravis: Quod si occulte, aut a longe assisterent, peccarent tantum venialiter, quia materia est levis.

Circa Suspensionem, & Interdictum, Cajet., & Navar. putant ferri posse etiam ob culpam levem. Con. pariter dub. 7. cum Filliuc., & Suar. disp. 4. sect. 4. id affirmant, si censentur pœnæ leves; Negant vero, si ferantur, prout communiter feruntur, ita ut sint pœnæ graves. Quod ut pateat, sciendum, suspensionem aliam esse ab officio, aliam a beneficio, aliam ab omni officio, aliam a parte officii, puta ab ordine; immo potest esse ab uno tantum ordine, vel ab aliquibus, & non ab omni. Similiter Interdictum potest esse tantum ab ingressu Ecclesiæ, vel a divinis officiis: Quare si quis suspendetur ab officio parvi momenti, aut alicui personaliter interdicere ad breve tempus participatio Sacramentorum sine reservatione talis interdicti; quia hujusmodi censentur pœnæ leves, ferri possunt ob culpam levem. Verum quia non solent communiter ita ferri, sed cum omni amplitudine, ideo censentur pœnæ graves, quæ non nisi ob gravem culpam ferri possunt. Quod si ob levem culpam ferantur, censentur invalidæ a Suar., Tol., & aliis apud Bonac. disp. 1. q. 1. punct. 3. 11. Op.

II. Oppones primo; Aliquando Canones infligunt excommunicationem majorem etiam pro culpa levi; ergo falsum est, quod solum propter mortale infligi possit. Antecedens probatur, quia in *Can. Si quis, dist. 23.* excommunicatur Clericus, qui comam nutrierat.

Confirmatur; accidere enim potest, quod incurratur excommunicatio major ob retentionem rei alienæ in quantitate levi, quod est tantum culpa levis: Nam si plures dilapident bona Petri, tollendo singuli parvam quantitatem, ita tamen ut nemo in alterius peccato participet, in tali casu singuli venialiter peccarunt, & tamen possunt omnes, & singuli cogi ad restituendum sub excommunicatione majore, eamque incurrerent non restituendo quantitatem levem, quam retinerent.

Respondeo, nego antecedens; etenim res, quæ ex se est levis, potest aliquando ex circumstantiis esse gravis, ut est nutrire comam in Clerico ob scandala, & alias circumstantias. Quod si res sit tam ex se, quam ex circumstantiis levis, procul dubio prohiberi non potest sub excommunicatione majore; & ideo censetur invalida excommunicatio, quæ ferretur contra proferentes mendacium leve, aut verbum otiosum, ut docet Bonac. loc. cit. Quando tamen prohibetur sub excommunicatione majore aliquid indifferens, puta gestatio armorum; quia materia ista supponitur esse gravis in ordine ad finem, ideo supponitur graviter, & sub mortali prohiberi, quamvis id non exprimat; atque adeo qui gestaret arma, & peccaret mortaliter, & excommunicationem incurreret.

Ad confirmationem dico, quod ex retentione rei levis in casu adducto sequatur proximo damnum grave; & ideo sub mortali prohiberi potest re-

tentio rei levis; Unde qui rem levem non restitueret, peccaret graviter, & excommunicationem incurreret, quamvis, quando singuli rem levem Petri furati sunt, non nisi leviter peccaverint. Quod si retentio rei levis non inferret Petro damnum grave, ut accidit, si reliqui omnes jam restituerint suam materiam levem, tunc ex Bonac., Cordub., & aliis; qui rem levem retineret, excommunicationem non incurreret, nec graviter peccaret, cum non esset causa damni gravis. Si tamen lata sit excommunicatio contra fures, & Titius furetur acum sartori pauperrimo, inferendo illi notabile damnum, peccavit quidem graviter ob injustam damnificationem gravem, sed non incidit in excommunicationem, eo quod furtum non fuerit rei notabilis, ut dicemus quæsit. seq. Quod si sub excommunicatione majore præcipiatur restitutio talis acus, tunc certe non restituens, præter novum peccatum inobedientiæ, excommunicationem incurreret.

III. Oppones secundo. Excommunicatio minor privat maximis bonis, videlicet receptione Sacramentorum; ergo est maxima pœna, quæ pariter ob gravem culpam possit infligi.

Confirmatur, quia minoribus bonis privat Interdictum, & aliquando etiam Suspendio, quam Excommunicatio minor, & tamen illa ferri non possunt, nisi ob culpam gravem; ergo nec ista.

Respondeo, concessio antecedente, nego consequentiam; non censetur enim maxima pœna, quod ante absolutionem a tali censura non possint recipi Sacramenta; cum possit id vetari etiam sine ulla prævia culpa; ut accidit, quando quis non jejunos non potest communicare. Præterea neque dici potest maxima pœna, quæ facili negotio tolli potest, ut est ex-

communicatio minor, a qua potest absolvere quilibet Confessarius; immo etiam quilibet Sacerdos, ut docent Nav., & Tolet. contra Suar. & alios apud Busemb.

Ad confirmationem, concessio etiam antecedente, nego consequentiam; disparitas est, quia ingressus Ecclesiæ, & alia huiusmodi, quæ per Interdictum prohibentur, etsi minus bonum sint, quam receptio Sacramenti, quod prohibetur per excommunicationem minorem, censentur tamen poena major, quia non facile tolli possunt.

IV. Quæritur secundo; An possit censura infligi pro peccato pure interno?

Respondeo cum communi negative; quia Ecclesia non iudicat de internis; cum enim ipsa sit visibilis, & sensibilis, tantum fert iudicium directe, & per se de peccatis externis, & sensibilibus; & ideo in *Cap. Christiana* 32. *quæst.* 3. dicitur: *Non habent latentia peccata vindictam*; Et in *Cap. final. de Simon.* dicitur, *Pactio procedens ex animo Simoniaci, si hic non prodatur exterius, ab Ecclesia non puniri.* Et ratio a priori est, quia ad hoc, ut culpa per censuras puniatur, debet esse cognoscibilis a puniente; animus autem internus simoniacus, nisi externo aliquo signo prodatur, ab Ecclesia cognosci non potest, atque adeo nec per censuras puniri.

Immo addo ex Suar. disp. 4. sect. 2., nec posse infligi censuram ob peccatum externum, quod ex se, & ex suis circumstantiis externis non sit graviter vitiosum, etiamsi fiat cum intentione graviter peccaminosa: Quare si feratur excommunicatio, verbi gratia, contra fures, & Titius furetur vitrum putans illud esse adamantem, quamvis graviter peccet, non incurrit excommunicationem; quia talis actus externus non est graviter vitiosus;

Et idem dicas, si quis furetur acum factori pauperrimo, ut supra innuimus.

Dices primo cum nonnullis Canonistis, & Theologis apud Suar. loc. cit., Potestas ferendi Censuras est spiritualis; ergo potest punire censuris non solum peccata sensibilia, & externa, sed etiam mere interna.

Respondeo, nego consequentiam; quia talis potestas ita est spiritualis, ut tamen resideat in hominibus, qui non possunt illam exercere nisi circa ea, de quibus possunt ipsi iudicare; Unde sicut directe, & per se potest Ecclesia solum actus externos præcipere, vel prohibere, & non nisi indirecte, & per accidens actus internos, ita pariter per censuras punire.

Hinc inferunt Vasq. tract. de Excommunicatione dub. 13., Suar., Con., & alii, quod non subiaceat excommunicationi lata contra Hæreticos, qui male sentit de fide; ita tamen, ut exterius non manifestet hæresim suam. Adverte tamen, quod si exterius manifestet, sed occultissime, ita ut a solo delinquente cognoscatur, incurrit excommunicationem; quia tale peccatum est occultum per accidens, non vero per se, ut peccatum pure internum.

Dices secundo; Potest Ecclesia reservare peccata interna, & Superior in voto pure mentali dispensare; ergo pariter punire censuris peccata interna; cum relate ad hæc omnia requiratur eadem spiritualis potestas Ecclesiæ.

Respondeo ex Bonac. punct. 3., Concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas primo est, quia tam in reservatione, quam in voto habetur deinde externa manifestatio; Et enim quando peccata reservata manifestantur, tunc negatur Confessariis inferioribus potestas absolvendi ab illis; & quando votum mentale manifestatur Superiori, tunc potest in illo dispensari.

dispensare: Contra vero peccata interna in casu nostro nunquam exterius manifestantur. Secundo ex Medina disparitas est, quia per absolutionem a reservatis, & per dispensationem votorum tollitur obligatio; per censuras vero ponitur: Potest autem Ecclesia ob actus pure internos obligationes tollere, non ponere; quia odia sunt restringenda, favores ampliandi.

Dices tertio; In *Clement. Mulcorum*, de hereticis fertur excommunicatio in Inquisitores, qui vel odio, vel spe lucri puniunt aliquem innocentem: Item multa jura, & constitutiones Pontificiæ excommunicant eos, qui scienter, aut ex præsumptione aliquid committunt; ergo per censuram puniri potest odium, & præsumptio, qui sunt actus interni.

Respondeo, concessio antecedente, nego consequentiam: Etenim in casibus adductis punitur actus externus ceteroqui ex se malus, si fiat ex odio, præsumptione, &c.: Sic quando punitur censuris retinens scienter rem alienam, aut scienter usurpans rem Ecclesiæ, non punitur scientia, (quæ est actus intellectus, non voluntatis) sed punitur actus externus malus, supposita tali scientia. Hinc sequitur, quod si Inquisitores juste aliquem reum damnarent, sed tamen ex odio, vel spe lucri, peccarent quidem, sed excommunicationem non incurrerent: Item si excommunicetur frangens jejunium ex contemptu, qui jejunium frangit, & non ex contemptu, sed ex fragilitate, aut passione, peccat, sed non incurrit excommunicationem: Sicut nec incurrit, qui jejunaret, & simul contemneret legem jejunii. Quare semper quod per Censuram punitur, est actus externus malus, quamvis aliquando requiratur aliquis actus internus ad incurrendam censuram.

Dices quarto; Si feratur censura in non audientes Sacrum, aut in omitentes Horas Canonicas, & Titius audiat Sacrum, aut recitet horas sine ulla attentione, certe censuram incurrit præcise propter carentiam actus interni: Eodem modo si præcipiatur Sacerdoti sub excommunicatione, ut semel in anno faciat Sacrum, hic tamen in faciendo Sacro non habeat intentionem consecrandi, incurrit excommunicationem; ergo puniri potest censuris actus internus.

Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam; sicut enim Ecclesia in dictis casibus præcipere potest actus internos per accidens, & indirecte, quatenus scilicet spectant ad substantiam actus externi præcepti; (non enim habetur, verbi gratia, Sacrum præceptum sine intentione consecrandi) ita Ecclesia in iisdem casibus per accidens, & indirecte punit censuris actus internos, quatenus sine actibus internis non habentur actus externi præcepti. Quod si substantia actus externi præcepti posset subsistere sine actu interno, censura non incurreretur propter actum internum malum: Verbi gratia, si quis faceret Sacrum cum intentione quidem consecrandi, sed cum prava intentione, puta, ad faciendum maleficium, non incurreret excommunicationem propter hanc pravam intentionem, sed illam incurreret, si careret intentione consecrandi. Ratio est, quia quamvis uterque sit actus internus malus, intentio tamen consecrandi per se pertinet ad substantiam actus externi præcepti; unde ejus ommissio per accidens puniri potest censuris; secus vero prava illa intentio.

V. Quæritur tertio: An possit infligi censura propter peccatum, quod est dumtaxat contra jus divinum, aut naturale, puta contra furantes;

in

in quo casu nulla intervenit contumacia, & inobedientia præcepto Ecclesiastico?

Respondeo negative cum communi apud Laym. cap. 5.; Etenim unice ferri potest censura propter peccatum inobedientiæ, seu contumaciæ, per quam reus auctoritatem Ecclesiæ præcipientis, ac monentis spernere censeatur. Ratio est, quia censura est pœna instituta ad frangendam contumaciam, seu inobedientiam contra Ecclesiam: Quod patet ex illo Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit (seu si inobediens Ecclesiæ fuerit) sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus;* Ubi ostenditur, excommunicationem ferri propter hanc inobedientiam: Et idem dicitur de aliis censuris, ut colligitur ex *Cap. Ex pœna, de verborum significatione;* ubi duæ dumtaxat causæ censurarum adducuntur, videlicet vel quia reus citatus noluit parere Judici; vel quia iustus noluit se a commisso facinore emendare.

Adverte tamen primo ex Avil. part. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 2., & Laym. loc. cit., ad censuram ferendam non requiri inobedientiam, seu contemptum legis formalem; ne dicamus, duplex peccatum committi ab eo, qui facit opus sub censura prohibitum; sed satis esse contemptum interpretativum, & inobedientiam generalem, quæ solet haberi, quoties aliquis transgreditur præcepta sine formali contemptu legislatoris.

Adverte secundo, contumaciam dici a verbo, Tumeo; Etenim ea affectus, quasi tumidus factus, jus aspernatur, ex *leg. Contumacia ff. de re iudicata.* Intervenit autem contumacia, quando aut fit, quod prohibetur, aut non fit, quod præcipitur sub interminatione pœnæ. Unde patet, contumaciam non esse quamcumque inobedientiam, seu transgressionem præcepti Ecclesiastici, sed esse

inobedientiam illam, quæ spernere censeatur Ecclesiam præcipientem simul, & comminantem, seu monentem.

Adverte tertio, contumaciam aliquando esse Veram; ut quando Judici præcipienti non parcerit; Aliquando esse Præsumptam, quando scilicet vel revera non habetur contumacia, vel non constat manifeste, quod adfit, sed præsumitur adesse; puta si delinquens latitet, aut impediat, ne citatio ad ipsum perveniat. Ad valorem censuræ in foro interno requiritur vera contumacia; quia hac culpa deficiente, deficit pœna illi tributa; At ad valorem censuræ in foro externo sufficit contumacia præsumpta, ut docet Filliuc. tract. 2. de censuris cap. 6., alioquin facile contemnerentur censuræ, siquidem posset allegari defectus veræ contumaciæ.

Inferitur ex dictis primo, peccatum contra jus naturale, aut divinum nunquam incurrere censuram, nisi præcedat Ecclesiæ præceptum de talibus operibus, quod per transgressionem contemnatur: Quare si sub pœna Excommunicationis prohibetur ab Ecclesia furtum, potest excommunicari fur, non ratione furti, sed ratione contumaciæ, seu inobedientiæ relate ad tale præceptum Ecclesiæ.

Neque dicas cum Cajet. 2. 2. quest. 67. art. 2.; Potest Ecclesia punire peccatum contra jus naturale, aut divinum, puta usuram, adulterium, &c.; ergo etiam propter talia peccata potest ferre censuram. Nam concessio antecedente, negatur consequentia; non enim dari potest ab Ecclesia talis pœna, quippe quæ dumtaxat propter contumaces instituta est, non propter transgressores divinatorum mandatorum.

Inferitur secundo, censuram ferri non posse propter peccatum mere præteritum, quod scilicet omnino cessavit.

favet, nullamque presentem contumaciam habet conjunctam; Verbi gratia, propter Sodomiam, aut propter blasphemiam præteritam. Ratio præter dicta est, quia censura non est pura pœna, seu vindicta, sed est pœna medicinalis ordinata ad Rei correctionem, ac medelam, seu ordinata ad hoc, ut Reus citatus, ac monitus a peccato abstat, vel pro peccato commisso satisficiat, ut dicitur *cap. Ex Parte*, juxta illud 1. ad Corinth. 5. *Ut Spiritus ejus salvus fiat in die Domini*; atqui pœna, quæ infligitur propter peccatum mere præteritum est vindictiva, non medicinalis; ergo propter peccatum mere præteritum non potest infligi censura. Quare si feratur Lex, aut statutum, quod sit ipso facto excommunicatus, qui, verbi gratia, furatur in templo, aut qui post furtum intra mensem non satisfecerit, non incurrit excommunicationem pro furto commisso in templo, qui illud ante tale statutum commiserit, vel si non possit hic, & nunc obedire Ecclesiæ, & ante mensem satisfacere.

Verum quidem est, posse Ecclesiam ad bonum regimen aliquid censuræ ferre in delinquentes in puram vindictam; non tamen censuram adæquate sumptam, in quantum censura est, ut notat Suar. num. 27.: Verbi gratia, potest Ecclesia propter peccatum mere præteritum privare ad tempus Reum humana communicatione, officio, beneficio, celebratione, aut auditione missæ, sumptione Eucharistiæ, &c., ut constat tum ex usu antiquo Ecclesiæ arcendi ad tempus peccatores ab Eucharistia, & a Communicatione fidelium, ut habetur in *cap. Prasenti 5. quest. 2.*; tum etiam ex usu Ecclesiæ recenti; cum sæpe Clerici, qui deliquerunt, etiamsi resipiscant, suspendantur per aliquod tempus ab officio, vel beneficio: Hæc

tamen non sunt censuræ, sed effectus similes effectibus censurarum; non enim deinde tolluntur per absolutiorem, ut censuræ, sed per lapsum temporis definiti.

Inferitur ultimo, censuram infligi non posse sine prævia monitione, & comminatione. Ratio est, quia illi duntaxat dicuntur contumaces, qui spernunt Ecclesiam præcipientem simul, & mouentem, ac comminantem. Quare, ut feratur ab homine censura per sententiam specialem pro culpa præterita, aut præse, in qua reus contumaciter persistit, vel pro qua satisfacere jussus recusat, requiritur monitio canonica, & quidem triplex, prout art. seq. explicabimus; Ut incurratur vero censura lata a jure, vel ab homine pro culpa futura, satis est pro monitione ipsa lex, quæ dicat, exempli gratia: Quicumque hoc fecerit, sit ipso facto excommunicatus; Nec requiritur nova monitio, ut excommunicatus declaretur, qui deliquerit, ut habetur in *cap. Reprehensibilis, de Appellat.*; quia lex ipsa admonet, ut merito contumax censetur, qui obedire recusat. Verum tamen est, quod ut iste talis a Judice declaretur in excommunicationem incidisse, requiratur naturali jure citatio, ut possit se defendere, ex *Clem. Pastoralis 5. ceterum de re judicata*. Ita Avil., Suar. disp. 3. sect. 10., Navar. lib. 5. conf. 7.; ubi ait sine citatione, nisi causa omnino notoria sit, declarationem fore nullam. Et in *cap. Pæna, de electione* dicitur, quod *Excessus notorius examinatione non indiget*; atque adeo si notorius non sit, citationem requirit.

VI. Dubium tamen est; An quando a jure decreta est excommunicatio sententiæ ferendæ, (verbi gratia, Qui furabitur, excommunicetur) possit Judex procedere ad Censuram infligendam sine prævia monitione, si reus

reus est plene convictus de crimine?

Afirmant Bonac. punct. 9., Sanch. lib. 2. de matr. disp. 24., Avil., Abbas. Sed communius negant cum Laym. cap. 5. Suar. loc. cit. Ratio est, quia in tali casu infligeretur censura ob crimen mere præteritum; nam si reus citatus, & crimen confessus vellet ab illo desistere, & Ecclesiæ satisfacere, excommunicari non posset; cum non esset contumax. Immo absolvi deberet, si excommunicationem ipso facto incurrisset, ex cap. *Qua fronte, De appellationibus.*

Et confirmatur a Laym.; quia censura hæc non ferretur a jure, ut patet; quia est ferenda, non lata sententiæ; ergo ferretur ab homine; ergo non est satis monitio legis, sed requiritur monitio facta ab homine, ut possit reus censeri contumax saltem ordinariæ, & nisi aliud causæ gravitas, seu necessitas postulet.

Hinc recte infert Suar. num. 27., quod non possit sub comminatione censuræ ferendæ sententiæ prohiberi delictum, quod tractum successivum non habet, nec satisfaciendi obligationem parit, ut est blasphemia, sodomia, &c. Ratio est, quia cum lex in tali casu non moneat, sed expectanda sit monitio a Judice, non censetur contumax, qui blasphemat, &c.; nec per monitionem Judicis posset aut desistere a blasphemia præterita, aut satisfacere.

VII. Quæritur quarto; An possit infligi censura pro peccato alieno?

Respondeo cum communi, excommunicationem, cum sit pœna inter spirituales gravissima, ferri non posse ob culpas alienas; ut patet ex cap. *Si habes quæst.* 3. & ex D. August. ep. 75. adversus Auxilium Episcopum, qui excommunicaverat filium Capiciani cum conjuge, & tota familia, quæ non peccaverat. Suspendit

tamen, & Interdictum ferri possunt ob alienas culpas; sæpe enim imponitur Interdictum locale, & suspenditur aliqua Communitas ob delictum unius tantum, puta solius Prælati, etiam si reliqui sint innocentes; ut patet ex cap. *Si sententia, de Excommunicatione in 6.*, idque propter bonum commune, & propter terrorem ejus, qui deliquit, ut suo loco dicemus.

VIII. Quæritur quinto; quomodo debeat esse voluntarium peccatum, ut censura incurratur?

Respondeo, requiri, ut voluntarium sufficiens sit ad peccatum mortale; Aliquando tamen voluntarium, quod est sufficiens ad peccatum mortale, non satis est ad incurrendam censuram; Sic quando lex dicit: Qui temere hoc fecerit; Qui ausus fuerit; Qui præsumpserit; Qui scienter, vel ex contemptu hoc egerit, sit ipso facto excommunicatus, non incurritur censura in his casibus per transgressionem præcepti graviter peccaminosam, que oriatur ex negligentia, aut inadvertentia, aut ignorantia graviter culpabili; quandoquidem ex verbis legis requiritur voluntarium directum, & ex certa scientia censuræ. Ita Suar., Avil., & alii apud Bonac. punct. 3.

IX. Quæritur sexto; An peccatum, propter quod fertur censura, debeat esse in suo genere completum, ut censura incurratur?

Respondeo affirmative cum Avil., Suar., Sanch. Con. dub. 8. & aliis communiter; & habetur in cap. *Peperino, de Electione in 6.*, ubi dicitur, quod scienter eligentes indignum non incurrant pœnas constitutas a jure; *Nisi adeo in eo persisterint, quod ex votis eorum communis electio subsequatur.* Et ratio a priori est, quia lex pœnalis, utpote odiosa, stricte est interpretanda.

Hinc sequitur ex Con., quod qui

conatur Clericum percutere, & ab alio impeditur, excommunicationem incurrat; Et qui vulnerat aliquem lethaliter, donec moriatur vulneratus, non incurrat censuram latam in homicidam; Immo si moriatur, non tamen præcisè ex vulnere non lethali, sed ex alia concausa, nec incurritur censura; cum non præcesserit actio lethalis requisita ad censuram latam contra homicidam, ut notat Bonac. loc. cit. Similiter qui, ut obsequatur hæretico, committit actum externum hæresis sine animo hæretico, non incurrit censuram latam in hæreticos: scilicet vero si censura ferretur in committentes actum externum hæreticalem; Demum qui mittit literas continentes inhonestas ad Moniales, non incurrit excommunicationem latam in hac Diocesi contra mittentes has literas, nisi literæ ad Monialem pervenerint. Et idem dicas de similibus; nisi aliter in lege exprimatur; ut de facto exprimitur in *cap. 1. de Homicid. in 6.*, ubi excommunicantur mandantes homicidium per Assassinos, etiam effectum non sequuto.

X. Queritur septimo; An censura lata contra facientes aliquid includat etiam consulentes, mandantes, &c.?

Respondeo cum communi negative; nisi aliter exprimatur. Ratio est, quia odia strictè interpretanda sunt. Quod si utrumque prohibeatur sub censura, facere simul, & consulere, ut de facto sub excommunicatione prohibetur tam percutere Clericos, quam consulere, seu mandare percussorem; sicuti qui conatur percutere Clericum, re tamen vera non percutit, excommunicationem non incurrit; ita qui percussorem consulit, aut mandat, excommunicationem non incurrit, donec sequatur percussio; ut docent Suar., Valent., Filliuc. & alii apud Bonac. punct. 3. Immo nec illam incurrit mandans, & consulens, etiam si

Pars VIII.

percussio sequatur, quando mandatum, vel consilium non influxit in talem percussorem, ut docet idem Bonac. punct. 6.

Ut autem sciatur, quando mandatum, aut consilium non influunt; Notandum primo, quod si mandatum revocetur, & revocatio perveniat ad mandatarium, tunc mandatum non censetur amplius in effectum influere; unde si mandatarius percutiat in tali casu Clericum, non percutit vi, & efficacia mandantis. Hoc tamen non militat in consilio; nam etiam si consilium revocetur, adhuc post revocationem influit in effectum, si rationes adductæ subsistant, ac moveant ad talem percussorem.

Notandum itaque secundo, quod si quis ductus pœnitentia consilii dati revocet illud, quantum est in se, quamvis consilium in effectum influat, non per hoc incurritur censura, ut docent Pal. disp. 1. dub. 7., Hurt. difficult. 15., Tabien., & alii ex Innoc. in *cap. Mulieres, de Sententia Excommunicationis*. Et ratio est, quia quando sequitur effectus, seu percussio Clerici, tunc qui dedit consilium, aut mandatum, quod, quantum potuit, revocavit, vere est pœnitens, atque adeo non est contumax, nec inobediens Ecclesiæ; ergo in excommunicationem incurere non potest: Esto irregularitatem incurreret, si sequeretur homicidium: cum ad irregularitatem incurrendam non requiratur contumacia. Et idem dicas ex Hurt. loc. cit. si quis propinet venenum Clerico, & ante mortem illius veram pœnitentiam habeat; hic enim excommunicationem non incurrit, quando moritur Clericus, ex defectu contumaciæ, incurrit tamen irregularitatem.

Notandum tertio, quod quando spectatis omnibus dubitat quis, an suo mandato, vel consilio influxerit in percussorem Clerici, neque in tali

D ca-

casu excommunicationem incurrit, juxta sententiam Filliucci, Rebelli, Nav. apud Bard. disp. 6. de conscientia dubia §. 13. (nisi præsumptio stet contra mandantem, & consulentem; quia in dubio excommunicatio non incurritur; Secus dicendum de irregularitate, si sequatur homicidium, quia in jure exprimitur, quod irregularitas etiam in dubio homicidii incurritur.

Oppones cum Sylvest. V. *Excommunicatio*, & Rosel., est hæc regula juris in 6., *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*. Unde etiam de Pilato, qui solum mandavit, apprehendi Christum Dominum, & flagellari, dicitur Joan. 19. *Apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit*; ergo quando fertur censura in facientes aliquid, incurritur pariter a mandante, & consulente, quamvis id in jure non exprimitur.

Confirmatur, quia de facto in *cap. Mulieres, de sententia excommunicationis in 6.* habetur, eos, quorum auctoritate, aut mandato alii injiciunt manus violentas in Clericum, esse excommunicatos excommunicatione lata ab Innoc. II. in *can. si quis suadente Diabolo*; quæ tamen prædicti canonis excommunicatio solum fertur in facientes, seu in percutientes Clericum, nulla facta mentione mandantis, seu consulentis; ergo universim sicut faciens, ita mandans, aut consulens incurritur censuram.

Respondeo, nunquam qui consulit aliquid, dicitur illo pacto facere illud; Et quamvis qui aliquid mandat, aliquando æquiparetur facienti, juxta regulam adductam, *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*; at in pœnalibus mandans non æquiparatur facienti, quia odia stricte interpretanda.

Ad confirmationem dico, ex vi Canonis, *Si quis suadente Diabolo,*

non esse excommunicatos mandantes percussorem Clericorum, cum de iis Canon non loquatur; esse tamen excommunicatos ex vi alterius Capituli *Mulieres in 6.*, ubi extenditur eadem excommunicatio in mandantes talem percussorem; Sicut etiam in *cap. Quanta, de sententia excommunicationis*, extenditur ad non impediētes, quando tenentur impedire. Hinc reservatio facta a Clem. VIII. illorum sex casuum, quibus nequeant Mendicantes intra Italiam extra Urbem absolvere, cum solum loquatur de percussore Clerici, non includit mandantes percussorem, aut illam non impediētes, quando ex officio ad id tenentur.

ARTICULUS V.

De forma, seu ritu in Censuris ferendis.

- I. *Ad censuram incurrendam prærequiritur contumacia, qua haberi non potest sine prævia monitione. Hac autem duplex est, Canonica, & non Canonica. Vim habet monitionis non Canonica lex prohibens aliquid sub Censura sententia lata, non vero ferenda.*
- II. *Ut quis declaretur excommunicatus, prærequiritur citatio Rei, ut possit se defendere, nisi delictum sit notorium.*
- III. *Plura requiruntur, ut quis excommunicetur. Si nulla monitio præcedat, Censura, qua infligitur, est invalida: Est vero injusta, si non præcedat monitio Canonica, saltem virtualiter irrita. Quid si Reus non inveniat? Quid si censura feratur die festivo? Quid si non feratur scripto?*
- IV. *Ad formam substantialem Censuræ plura spectant; videlicet Monitio, Citatio Rei, & quod signis externis*

n̄s exprimat̄ur tum censura, tum persona determinata, necnon tempus p̄sens.

V. Sub quanam conditione possit valide censura ferri? Et quandonam possint suspendi effectus Censuræ?

VI. Quid requiratur, ut Appellatio suspendens effectus Censuræ sit legitima? Quandonam appellatio impedit sententiam declaratoriam Censuræ incursum?

VII. Ad accidentalem formam Censuræ plura etiam spectant; p̄sertim irina monitio, Scriptura, denunciatio. Aliquando non tenetur per accidens Superior censuram denunciare, seu publicare. A quonam J̄dice denunciatio isthac fieri debeat, aut possit? Ante denunciationem p̄rire debet sententia declaratoria Criminis, & citatio partis, si crimen non sit notorium, & inexcusabile.

I. **D**iximus art. super., quod, ut possit infligi in aliquem censura, p̄requiratur contumacia, seu inobedientia Ecclesiæ p̄cipientis simul, & monentis; ita ut si quis solum transgrediatur p̄ceptum Ecclesiæ sine ulla p̄via monitione, contumax dici non possit, nec capax excommunicationis; Quod etiam deducitur ex *Cap. Nemo Episcoporum 2. quasi 3.* ubi habetur, non debere quempiam excommunicari, nisi quia aliter non potuerit corrigi; qui autem per Ecclesiam nondum est monitus, p̄sumitur per monitionem Ecclesiæ corrigi potuisse; ergo nisi p̄cedat Ecclesiæ monitio, Censura infligi non potest.

Duplex autem datur monitio; altera dicitur Canonica; altera non canonica. Monitio non canonica est ipsum p̄ceptum juris, vel hominis sive generaliter, sive in particulari aliquid p̄cipiens, vel prohibens sub

pœna censuræ sive latæ, sive ferendæ sententiæ. Monitio vero canonica est monitio juxta sacros canones instituta, quæ auctoritate Judicis fit ipsi Reo personaliter coram testibus in scriptis, ut a culpa, quæ explicatur in monitione, resipiscat. Hæc autem canonica admonitio esse debet vel trina formaliter, vel virtualiter, seu una pro tribus, dato pro singulis sufficienti temporis spatio ad deliberandum, dicendo, verbi gratia, Moneo te semel pro tribus vicibus, ut intra tres hebdomadas hoc, vel illud facias, concedendo tibi singulas hebdomadas pro singulis monitionibus; de qua monitione canonica inferius plurima dubia solvemus. Interim dicimus, certum esse apud Doctores requiri aliquam monitionem saltem non canonicam, ut censura incurratur. Certum pariter est, quod lex prohibens aliquid sub pœna censuræ ipso facto incurrendæ vim habeat monitionis non canonicæ; ac proinde talis lex sufficit, ut patrato crimine prohibito statim censura incurratur, nec requiratur nisi citatio Rei ad defensionem, ut declaretur in censuram incurrisse; nisi delictum ita sit notorium, ut nulla tergiversatione celari possit, unde citatio sit superflua.

Dubium vero est apud Doctores; an lex prohibens aliquid sub censura ferendæ sententiæ habeat vim monitionis non canonicæ? Et nos art. super. diximus cum Suar., Pal., & communiori sententia contra Sanch., & Filliuc., non habere hanc vim; unde, ut censura incurratur propter talem legem, p̄requiritur nova monitio canonica, ac deinde inflictio censuræ.

II. Quæritur nunc primo; Quid requiratur, ut aliquis declaretur excommunicatus, vel alia censura irretitus?

Respondeo ex dictis requiri primo, ut commiserit delictum prohibitum sub

pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ: Secundo, ut si delictum non sit notorium, præmittatur citatio Rei, qui possit se defendere, & si vincatur, sequatur sententia declaratoria criminis; aliter invalida est tam sententia declaratoria, quam ipsa denunciatio censuræ, ex illo principio juris generali, *Contra inauditam partem nihil potest in iudicio definiti*. Quod si delictum sit notorium, potest omitti citatio, ex Suar. disp. 3. sect. 10., & Leand. quæst. 2. Tertio requiritur, ut reum sui criminis non poenituerit; si enim ostenderit signa poenitentiae, absolutionem petierit, & satisfactionem debitam exhibuerit, non est denunciandus excommunicatus, sed ab excommunicatione absolvendus, ex *Cap. Qua fronte, de Appellat.*; quia censura finis jam est obtentus, videlicet emendatio Rei.

III. Quaritur secundo; Quid requiratur, ut aliquis excommunicetur, suspendatur, &c.?

Respondeo, requiri primo, ut commiserit delictum prohibitum sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ. Secundo, ut præmittatur monitio canonica supra explicata: Nec satis esse solam citationem, etiamsi crimen sit notorium, diximus cum communiori sententia apud Leand. quæst. 26. Tertio, ut elapso tempore a monitionibus præstituto adhuc in inobedientia persistat; tunc enim potest excommunicari, suspendi, interdici.

Diximus tamen, monitionem canonicam debere esse trinam vel formaliter, vel saltem virtualiter, hoc est unam pro tribus, assignato pro singulis aliquorum dierum intervallo, ut habetur in *Cap. Constitutionem, de Sententia excommunicationis in 6.* unde ex Suar. sufficit, ut iudex constituat sex dies, explicando, quod binos dies concedat pro singulis monitionibus. Quod si periculum est in mora, pos-

sunt pro singulis monitionibus assignari singula horæ, vel singuli quadrantes, vel minus, spectata necessitate, ut videre est apud Leand. quæst. 28., & Laym.

In eodem etiam Cap. dicitur, quod urgente necessitate satis sit una tantum monitio; sicut etiam si delinquens ad primam admonitionem appareat incorrigibilis, tunc secunda, & tertia admonitio, tamquam superflua, possunt omitti.

Dubitatur hic primo; invalida ne sit, an solum injulta, & illicita censura, quæ feratur pro peccato præterito sine ulla prævia monitione?

Respondeo, Vasq., Avil., & alios communiter docere esse invalidam; cum de essentia censuræ videatur esse aliqua monitio, ex illo Christi Domini: *Si Ecclesiam non audierit, si tibi tamquam Ethnicus*. At Cajet., Cordub., & plurimi Canonistæ apud Filiuc., & Leand. quæst. 8. putant, esse tantum illicitam, non invalidam; præterquam in casibus a jure expressis, qui sunt duo; Primus, si feratur excommunicatio contra participantes cum excommunicatis ab eodem iudice; Nam in *Cap. Statuimus, de Sententia excommunicationis in 6.* permittitur, hoc fieri solum prævia canonica monitione; unde si monitio omitatur, censura est nulla; Secundus casus est, si iudex accipiat jurisdictionem ferendi censuram sub hac conditione expressa, quod præcedat monitio, ut habetur in *Cap. Cum expressa, de Prescript.* Ratio autem, quare reliquæ censuræ latae sine prævia monitione propter peccatum præteritum non sint invalidæ, videtur esse quia Alex. III. in *Cap. Romana, de Sententia excommunicationis in 6.* vocat eas injustas, non irritas. Quare illa verba Christi Domini, *Si Ecclesiam non audierit, &c.* videntur intelligenda aut de correctione fraterna, aut de

de potestate ordinaria Ecclesiæ, quæ non possit sine prævia monitione ferre censuras, non vero de potestate extraordinaria, seu de plenitudine potestatis.

Arridet mihi communis sententia, quæ docet, esse invalidam censuram, si nulla monitio præcedat; Esse vero injustam, ut dixit Alex. III. citatus, si non præcedat monitio canonica triana vel formaliter, vel virtualiter: Ex quo infert Leand. quæst. 18., quod stando in jure communi iudex peccaret mortaliter, & incurreret suspensionem ab ingressu Ecclesiæ latam ab Innoc. III. Cap. *Sacro*, de *Sententia excommunicationis in 6.*, si hanc trinam monitionem omitteret. Advertendum tamen, pœnam hanc suspensionis, aut interdicti, nisi de ipsis expressa mentio fiat, non incurri ab Episcopo omittente trinam monitionem, quia in *Cap. Quia periculosum, eodem titul.* dicitur, quod Episcopi non comprehenduntur in sententia generali suspensionis.

Dubitarur secundo; cuius faciendæ sit monitio, si reus ita se abscondat, ut nequeat inveniri?

Respondeo, debere in tali casu affigi monitionem domui ipsius, vel alteri loco publico, unde ad ejus notitiam pervenire possit; videlicet ad valvas Ecclesiæ matricis, vel in platea, vel in tribunali: Quod si reus per vim impediatur, ne id fiat in sua civitate, aut provincia, satis est si fiat in loco viciniore: Et post publicationem hanc præsumitur in foro externo devenisse monitionem in notitiam Rei, nisi contrarium probetur. Adverte tamen, monitionem debere aut tradi reo, aut affigi secundum ordinem juris, idest non solum nomine Judicis, qui laturus est censuram, sed etiam coram idoneis testibus, ex Suar. disp. 3. sect. 2., & aliis communiter, & fieri debet ejusmodi monitio sub

comminatione censuræ.

Dubitarur tertio; an possit ferri censura die festivo?

Respondeo, denunciationem censuræ frequenter fieri die festivo, dummodo præcesserit cognitio causæ; quia sic in plurimum notitiam devenire potest: At censura non solet ferri die festivo; quia, ut rite feratur, plerumque requirit cognitionem causæ, a qua abstinendum est die feriato, ex *Cap. final. de Feriis*. Si tamen die festivo feratur censura, non est invalida, ut docent Suar., & alii communiter, contra Leand. quæst. 28. disp. 7.

Dubitarur quarto; Sitne invalida censura, quæ verbo dumtaxat feratur, non scripto continente causam censuræ?

Respondeo, Sayr. putare esse invalidam; quia in *Cap. final. de sententia, & re judicata* exigitur necessario scriptura. Sed Laym. part. 1. cap. 6., Avil., Pal., & alii communiter putant, esse tantum illicitam; quia jus exigens scripturam non irritat censuram aliter latam. Quod dicitur in *Cap. final.* adducto a Sayr. intelligendum est de sententia punitiva criminis, & decisiva litis, non vero de sententia ferente censuram, quæ non tam ad puniendum, quam ad corrigendum, & præcavendum delictum infligitur.

Peccat tamen mortaliter iudex, & incurrit suspensionem ab ingressu Ecclesiæ per mensem, si censuram ferat aut solo verbo, aut sine expressione causæ, aut si parti petenti exemplar talis scripturæ non concederet illud intra mensem. Ita Bonac. punct. 8., Avil., Con. Ratio est, quia peccat contra jus in materia gravi, quod idcirco talem scripturam exigit, ne iudex in ferenda censura sit præceps; & ut ligatus censura possit ad superiorem appellare, qui non posset facile judicare, nisi per scripturam nota esset causa censuræ.

Ab

Ab hac poena suspensionis eximuntur Primo Episcopi, qui censuram ferrent solo verbo, propter rationem supra adductam, videlicet, quia de Episcopis in textu laudato expressa mentio non fit. Secundo, qui non excommunicant, sed tantum denunciant excommunicatum. Tertio, si propter urgentem, & iustam causam Iudex ferret censuram sine scriptura; quia scilicet aliter fieri non posset. Quarto, qui bona fide hoc facit, & ex inadvertentia. Quinto demum ex Henr., & Sayr. contra Navar., & Ugolin., si sit Praelatus regularis, ex privilegio Leon. X. apud Leand. disp. 6. quaest. 17.

IV. Quaeritur tertio; Quanam pertineant ad formam substantialem censuræ, seu ad ejus. valorem? Quanam vero ad formam accidentalem?

Respondeo. Ad formam substantialem censuræ ea pertinere, sine quibus censura est nulla; Ea vero ad formam accidentalem pertinent, quæ jure positivo ad censuræ solemnitatem spectant; ita ut sine iis adhuc censura sit valida, quamvis illicita. Agimus nunc de forma substantiali, postmodum de accidentali.

Primo itaque ad formam substantialem spectat, ut censuram præeat aliqua monitio vel non canonica, vel canonica. Quod autem monitio canonica sit trina, non spectat ad valorem, seu ad formam substantialem censuræ, sed ad accidentalem. Secundo, ut ante sententiam præcedat citatio partis; quamvis ipsa monitio canonica, quando præcedit, habeat vim citationis. Tertio, ut censura non per solam internam voluntatem Judicis, sed per signa exteriora feratur, sive ea sint verba, sive scriptura, &c.

Quarto, ut verba, seu alia signa exprimentia censuram expriment censuram determinatam; si enim Iudex dicat, *Qui hoc fecerit, sit censura*

ligatus, nullam censuram determinando, nulla censura incurritur a reo; quia illa verba sunt indifferentia ad excommunicationem, vel suspensionem, vel interdictum; & nisi determinantur ad unam potius, quam ad aliam censuram, nihil efficiunt. Nec ulla censura incurritur, si Iudex dicat, *Qui hoc fecerit, sit suspensus*; quia pariter multiplex datur suspensio, videlicet ab officio, beneficio, & ab utroque: (Avila tamen 3. p. disp. 2. ex Sylv. & Henr. docet suspensum absolute esse illimitate suspensum, videlicet ab Ordine, ab Officio, & a Beneficio). Et eadem est ratio de interdicto, quod etiam dividitur in locale, & personale; Secus vero, si Iudex dicat, *Qui hoc fecerit, sit excommunicatus*; quia quamvis excommunicatio dividatur in majorem, & minorem, antonomastice tamen excommunicatio sumitur pro excommunicatione majori. Adde, Ugolin., Henr., & alios apud Bonac. punct. 7. putare, quod si feratur vel excommunicatio, vel suspensio sub disjunctione, nulla censura incurritur, cum non sit major ratio de una, quam de alia. Verum Bonac. cum Suar., & Filliuc. putant in tali casu incurri unam censuram ad libitum poenitentis, vel si nullam eligat, utramque incurri, aut saltem neglecta una, teneri illico servare alteram.

Quinto, sicut verba debent exprimere censuram determinatam, ita pariter debent personam determinatam exprimere, verbi gratia, Petrum, vel saltem relate ad delictum, aut aliud munus determinatum, puta, latrones, Parochos, &c. Quare ex Bonac., Suar., & aliis, si superior dicat, Excommunico unum ex illis duobus, qui furati sunt, neuter est excommunicatus.

Demum verba debent etiam exprimere tempus præsens; unde non incurritur excommunicatio, si dicat Su-

perior, Excommunicabo Petrum.

V. Queritur quarto; Possitne valide ferri censura sub conditione?

Respondeo, posse censuram non solum valide, sed etiam licite ferri sub conditione pertinente ad causam, sive sit de præsenti conditio, sive de præterito, sive de futuro; Verbi gratia, si quis hoc fecerit, vel nisi intra mensem satisfecerit pro furto, sit ipso facto excommunicatus. Potest etiam valide, quamvis illicite, ferri sub conditione de præsenti, seu de præterito impertinente; Verbi gratia, si Turca dormit, si fulmen cecidit; nam in his casibus cum conditio actu extet, non suspenditur effectus censuræ. Verum invalida est censura sub conditione de futuro, quæ non pertineat ad causam; Verbi gratia, si cras pluet. Ratio est, quia huiusmodi censura continet intolerabilem errorem; ergo est invalida. Consequentia sequitur ex *Cap. Per tuas*, & *cap. Solet, de Sententia excommunicationis in 6.* Antecedens probatur, quia, ut optime Ugolin., & Suar., est intolerabilis abusus spiritualis potestatis velle, quod effectus dependeat a futuro eventu impertinente: quare ad formam etiam substantialem censuræ spectat, ut non feratur sub conditione de futuro, quæ ad causam non pertineat.

Petes hic; An, & quomodo suspendi possint effectus censuræ latæ sub conditione de futuro ad causam pertinentem?

Respondeo, quando fertur censura sub conditione de futuro ad causam pertinente, ut si dicatur, Nisi intra mensem fur satisfecerit, sit excommunicatus, hac conditione pendente possunt suspendi effectus censuræ, ita ut purificata conditione censura non incuratur; Primo quidem per appellationem legitime factam, antequam impleatur conditio, ut patet ex *Cap. Præterea*. Secundo, ut notat Paludan.,

per alias causas æquivalentes appellationi; ut si quis non potens, aut nesciens appellare committat se protectioni Sedis Apostolicæ, ex *Cap. Ad audientiam, de Appellat.*; vel si ad Sedem Apostolicam iter arripiat, ex *Cap. Dilecti filii, ibidem*; vel demum si Superior, vel Papa causam ad se avocet tollendo inferiori jurisdictionem; Tertio, per voluntatem ejus, in cuius favorem censura lata est; Quare si ad instantiam creditoris præcipiatur sub censura, ut intra mensem fiat restitutio, & creditor velit tempus hoc prorogari, suspenduntur effectus excommunicationis. Etenim sicuti cessante causa excommunicationis, cessat excommunicatio; ita suspensa, vel prorogata causa excommunicationis, ipsa etiam suspenditur, aut prorogabitur. Si tamen post terminum prorogatum conditio impleatur, hoc est debitor non restituat, probabilius est, statim incurri censuram absque novo consensu Judicis, ut docent Leand. quæst. 2. disp. 4. Suar., & alii contra Navar., Ugolin., Sylvest.; quia voluntas illa Judicis moraliter perseverat.

VI. Rogabis ulterius; Quid requiratur, ut appellatio sit legitima?

Respondeo, primo requiri, ut causa sit probabilis, non frivola, & ad litem dilationem. Secundo, ut fiat, antequam conditio impleatur, ex *Cap. Præterea 2. de Appellat.* apud Bonac. quæst. 3. punct. 3. Idemque docent Suar. lect. 6., Navar., Covarr., & alii contra Abbat., & Ugolin., qui requirunt, ut fiat intra decem dies, ex *Cap. Quoad consultationem, de Sententia, & re judicata*: Propterea docet Suar., priorem sententiam, quod appellatio fiat, antequam conditio impleatur, esse tutam in conscientia, & posse pro illa Judices judicare in foro exteriori; quia textus adductus ab Abbat. non loquitur de censuris; verum

rum sententia Abbat. , quod appellatio fiat intra decem dies, aptior est ad lites dirimendas.

Advertendum tamen primo, quod impleta conditione, quamvis a censura conditionata non possit amplius appellari quoad effectum suspensivum, cum vere talis censura sit executioni mandata, nec possit nisi per absolutionem tolli; At potest ab ea appellari quoad effectum devolutivum, seu ita ut remaneat reus excommunicatus, sed devolvatur iurisdictio ad superiorem, ut docent communiter Doctores, ex cap. *Pastoralis* cum Suar. loc. cit.; ubi dicit, oppositum sentientes graviter in hac parte errasse.

Advertendum secundo, quod ante denunciationem appellari possit a sententia declaratoria censuræ incursum, ita ut post talem appellationem denuntiatio fieri non possit ab eodem Iudice, ut notavit Filiuc. ex Navar., & Covarr. Verum hoc militat, quando fertur censura a jure, vel quando denunciari debet a delegato, & quando factum non est notorium; Etenim quando factum est notorium, & quando censura fertur ab homine, & denunciari debet a Iudice ordinario, si post sententiam declaratoriam criminis interponatur appellatio, adhuc Iudex ordinarius procedere potest ad denunciationem; quia cum jam sententia sit lata a proprio Iudice, non potest deinde impediri ejus effectus, videlicet denuntiatio. Ita Leand. quæst. 12., Suar., & alii contra Sanch., & Navar., qui putant nullo pacto posse denunciari.

VII. Quæritur ultimo; Quotuplex sit forma accidentalis in ferenda censura?

Respondeo, esse triplicem, videlicet Antecedentem, Comitantem, & Consequentem. Pertinet ad formam accidentalem antecedentem trina motivatio supra explicata: Ad Comitantem

tem pertinent illæ circumstantiæ enumeratæ, videlicet quod feratur scripto continente causam censuræ, quod tradatur exemplum parti illud petenti, quod non feratur nisi die feriato, &c. Ad Consequentem demum pertinet ipsa denuntiatio, seu publicatio censuræ: Quod ideo fieri debet, ut ipsi excommunicatis ubique occludatur aditus Ecclesiasticus, & ut exculationis causa omnibus auferatur, ex Cap. *Curia sit quæst.* 3.

Dubium tamen est; Utrum ex præcepto denuntiatio censuræ fieri debeat a Superiore, an vero possit illam pro arbitrio omittere?

Respondeo, de denunciatione suspensivæ, & Interdicti nullum extare sufficiens præceptum; unde tunc solum obligatur Iudex ad talem censurarum denunciationem, quando delicti gravitas, & Rei contumacia requirit illam; necnon in casibus a jure expressis: De excommunicatione vero extat, per se loquendo, præceptum denunciationis in laud. Cap. *Curia sit*; quamvis modus denunciandi ibi præscriptus non cadat sub præceptum, sed satis sit juxta consuetum loci morem facere denunciationem, videlicet publicando censuram in Ecclesiis, deinde in scriptis præ foribus Ecclesiæ, aliisque publicis locis cum expressione causæ: In solemnibus vero anathemate, ut narrat Gratian. apud Leand. quæst. 22. circumstant Episcopum duodecim Sacerdotes nigris vestibus induti, & lucernas tenent ardentibus in manibus, quas in conclusione excommunicationis projiciunt, & pedibus conculcant, aliæque ceremoniæ ibi adduntur ad terrorem Rei.

Advertendum tamen, aliquando Iudicem per accidens non obligari ad faciendam denunciationem excommunicationis, si videlicet aut scandalum sequatur, aut periculum alicujus damni ex denunciatione immincat.

Quan-

Quando vero bonum privatum, vel commune talem denunciationem postulat, ad illam tenetur; sicuti etiam quando pars instat, ut communiter docent apud Leand. disp. 7. quæst. 15.

Dubitat uterius; A quonam Iudice facienda sit denunciatio Censuræ?

Respondeo cum communi contra Ugolin., & Geminian., denunciationem censuræ in delictis omnino certis, & notoriis fieri debere ab habente ad hoc potestatem ordinariam, vel delegatam; cum denunciatio sit actus executivus censuræ pertinens ad potestatem correctivam: Quare si censura lata fuit ab homine vel per sententiam particularem, vel per statutum, denunciatio primo, & per se fieri debet ab ipso, (cum ad ipsum pertineat exequi sententiam suam) deinde ab aliis Episcopis, vel Pastoribus, si fuerint ab ipso requisiti, ex Glossa. Quod si censura lata sit a jure communi, tunc denunciatio non solum fieri potest ab Episcopo illius Diocesis, ubi patratum est delictum, ut docent Suar., Bonac., & alii cum Leand. quæst. 6., eo quod ratione delicti ibi commissi Reus factus sit quoad hoc subditus; sed etiam fieri potest a proprio Ordinario ipsius delinquentis; ut iidem docent contra Filliuc., Cornejum, & Alter.

Advertendum denique, quod supra innuimus, videlicet ante denunciationem præcedere debere sententiam declaratoriam criminis, ratione cuius lata fuit censura. Ita communiter Doctores contra Panormit., & Felin., qui putant hoc non requiri, quando crimen est ita notum, ut nullam habeat exculationem, nec ulla possit tergiversatione celari; quod tamen raro accidit, siquidem vix fieri potest, ut crimen quodcumque sit omnino inexcusabile: Quoniam vero sententia declaratoria criminis est actus judicialis,

Part VIII.

debet consequenter illam præcedere citatio Rei, ut declaratio fieri possit cum cognitione causæ; jure enim naturali conceditur unicuique copia defensionis, antequam damnetur. Quod si citatio non præcedat, sententia non solum est injusta, sed etiam invalida, ut ipsemet Pontifex testatur Cap. 1. de Causa possessionis, & proprietatis dicens: *Nec nos contra inauditam partem possumus aliquid definire.* Ita etiam communiter Doctores, qui pariter docent, quod si Reus citatus statim compareat, crimen fateatur, & satisfactionem offerat, non possit juste denunciari, sed debeat absolvi, ut notat Leand. quæst. 10., & Suar. disp. 3. sect. 10., quandoquidem pœna medicinalis, reo correcto, non debet amplius perseverare; & multo minus debet augeri per denunciationem, per quam & ab aliis vitandus est, & coram aliis infamatur.

ARTICULUS VI.

Quanam excusent ab incurrenda Censura?

- I. Septem de causis excusari aliquis potest ab incurrenda Censura.
- II. Potest censura esse nulla ex quadruplici capite. Multipliciter etiam potest esse nulla sententia censura.
- III. Quanam injustitia causa reddat nullam sententiam censura? Quid sit appellatio, quam putas legitimam, a Iudice ut frivola repellatur?
- IV. Quando innocens tenetur ad vitandum scandalum se gerere ut excommunicatum? Et quando tenetur obtemperare Iudici sub censura aliquid præcipienti? Probabilius solum tenetur peccatum, & scandalum vitare.
- V. Num possit Iudex ad instantiam partis excommunicare aliquem secundum

E

dum

dum allegata, & probata Reum, si de illius innocentia certam habeat scientiam privatam?

VI. Quanam impotentia excusat ab incurrenda censura? Qui culpabiliter redditur impotens ponere, quod sub censura precipitur, ab ea non excusatur.

VII. Ignorantia invincibilis sive juris Ecclesiastici, sive facti, sive poena excusat ab incurso censura; sive ignorantia sit antecedens, sive concomitans. Num etiam excuset ab incurrenda Irregularitate? Ignorantia vincibilis quando excuset?

VIII. In dubio sive juris, sive facti regulariter a censura excusaris.

IX. Metus gravis excusat a censura, etiamsi hac feratur pro crimine prohibito lege naturali, nisi in contemptu censura metus incuteretur.

I. Septem causas ab incurso censura excusantes enumerat Escobar in summa cap. 6.; Primo censura nullitatem; Secundo injustitiam causa; Tertio hominis innocentiam; Quarto ignorantiam; Quinto impotentiam; & ad ignorantiam reducitur dubium, seu incertitudo sive juris, sive facti; Sexto metum; Septimo necessitatem. De singulis hic agendum.

II. Quæritur itaque primo; quandoam censura sit nulla?

Respondeo, Ex quadruplici capite oriri posse censura nullitatem. Primo, si nulla sit lex, ob cuius transgressionem fertur censura; Secundo, si data validitate legis, ipsa censura sententia sit nulla; Tertio, si data validitate legis, & sententia, interponatur legitima appellatio; Quarto, si interponatur consensus partis, in cuius favorem fertur censura.

Primo itaque nulla est sententia censura, seu ipsa censura, si nulla sit lex; Accessorium enim sequitur na-

turam principalis. Lex autem multipliciter potest esse nulla. Primo, ex defectu jurisdictionis, seu potestatis in legislatore; Secundo, ex defectu rei preceptæ; nam si hæc sit manifeste aut turpis, aut communi bono contraria, aut undequaque levis, tam secundum se, quam relate ad finem, lex illam præcipiens sub gravi est nulla; Quamvis si res precepta secundum se sit levis, sed relate ad finem sit gravis, lex, & censura illi annexa sunt valida; puta, si sub excommunicatione præcipiatur, ut unusquisque restituat modicum, quod furatus est ab illo, qui propter plurima modica furta incidit in miseriam; Tertio, ex cessatione finis, aut totalis, aut præcipui ipsius legis; cessante enim tali fine cessat lex; Quarto demum, ex defectu sufficientis promulgationis, & acceptationis.

Deinde nulla est censura, atque adeo non incurritur, si nulla sit ipsa sententia censura, quæ pariter potest esse multipliciter nulla. Primo quidem, ex defectu iustitiæ, ut mox explicabimus quæsit. sequent. Secundo, ex defectu jurisdictionis in ferente sententiam, vel quia non est Superior, vel quia non est iudex competens, vel quia excommunicatus, aut suspensus nominatim denunciatus, vel quia extra suam Diocesim existit, extra quam subditum suum excommunicare non potest, vel quia sententiam tulit post interpositam legitimam appellationem, vel demum quia sententiam tulit post consensum partis, in cuius favorem fertur censura, juxta ea, quæ diximus art. super. quæsit. quarto.

III. Quæritur secundo; Quandoam injustitia causa excuset ab incurrenda censura?

Respondeo, censuram non incurri ex injustitia causa, quando forma iudicii in ea ferenda non servatur, & quando injuria irrogatur reo. Potest au-

autem sententia censuræ esse nulla; Primo, ex defectu iustitiæ legalis, videlicet, quia non est servatus in ea juris ordo, seu forma substantialis, ad quam spectat monitio, citatio partis, & alia, quæ diximus art. super. Quod si sententia sit injusta per defectum ordinis juris accidentalis, non per hoc est invalida; Verbi gratia, quia monitio non fuit trina, quia censura non lata scripto cum inserta causa, &c. & in hoc sensu S. Gregorius dixit, *Sententia Pastoris siue iusta, siue injusta timenda est*; Quod refertur a Gratian. 2. quæst. 3. cap. 1. Est enim timenda, quia valida, si deficiat in accidentali ordine juris. Secundo, sententia est nulla ex defectu iustitiæ commutativæ; quia videlicet fertur cum injuria Rei; vel quia non citatus damnatur; vel quia sine causa legitima, & proportionata, quæ censuram mereatur; vel quia per delictum non sufficienter probatum in foro externo.

Ubi advertit, quod si censura sit in foro interno invalida ex defectu culpæ commissa, potest esse valida in foro externo, si culpa sit iudice probata; & ideo ad vitandum scandalum servanda est in foro exteriori. Quod si violetur, non incurritur irregularitas, ex Suar. num. 19.; quia vere censura non violatur; cum in foro interno non habeatur censura. Quamvis etiam in tali casu violator censuræ debeat se gerere ut irregularem, ad vitandum scandalum, & ut talis in iudicio damnari potest.

Adverte ulterius, quod si interponas appellationem, quam putas legitimam, & Judex repellat illam ut frivolam, & te excommunicet, non es excommunicatus in foro interno; sed pro foro externo debes te gerere ut excommunicatum, donec Judex appellationis declaret, illam appellationem fuisse legitimam. Ita Laym. part. 2. cap. 2., Avil. part. 2. cap. 5.

disp. 5. dub. 12., Pal., & alii communiter.

IV. Quaritur tertio; Quando Innocentia excuset a censura incurrenda?

Respondeo, Tripliciter aliquem posse esse innocentem, Primo, in utroque foro interno, & externo, seu coram Deo, & hominibus. Secundo, tantum in foro externo, seu coram hominibus, quamvis coram Deo sit nocens. Tertio, tantum in foro interno, cum in foro externo probetur nocens.

Qui primo modo est innocens, videlicet in foro externo simul, & interno, quamvis aliquando possit interdico comprehendi, non potest tamen directe ulla censura ligari; adeoque si excommunicetur, excommunicatio nulla est, nec timenda, ut communiter docent Doctores apud Pal. disp. 13. punct. 8.; quia videlicet talis censura continet errorem intolerabilem, quod scilicet arbitrio Judicis ea possit infligi sine merito causæ.

Qui vero innocens est secundo modo, videlicet in foro tantum externo, neque potest directe, & nominatim censura ligari, quamvis Judex privatim sciat ejus culpam. Ratio est, quia sententia ferens censuram est actus iudicis publici, & forensis; unde nisi culpa probetur in foro externo, sententia est nulla; Ita communiter cum Navar. ex Cap. *Cum contingat*; Potest tamen ille talis excommunicari in generali; si verbi gratia, feratur excommunicatio contra omnes, qui domum aliquam furati sunt, nisi intra mensem satisfaciunt; in tali casu quilibet ex illis excommunicatur, nisi satisfaciat, etiam si in foro externo de nullo nominatim probari possit talis culpa.

Qui demum est innocens tertio modo, videlicet tantum in foro interno, debet in foro externo censuram, qua ligatur, observare; quod requiritur

ad vitandum scandalum, ut supra diximus.

Dubium tamen est; An qui in foro tantum interno est innocens, sed probatur in foro externo nocens, teneatur obedire Judici præcipienti aliquid sub censura: Verbi gratia, si præcipiat Judex sub censura Petro, ut intra mensem satisfaciatur Titio reddendo centum, quæ tamen revera non abstulit; aut si præcipiat Paulo, ut cohabitaret cum Berta, quæ in foro externo probatur esse ejus uxor, cum tamen ille sciat propter impedimentum dirimens non esse veram uxorem?

Huic difficultati alii aliter respondent. Primo aliqui cum D. Th. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæstionum. 4. dicunt, quod tenearis obedire, quando non est intrinsece malum, sed licitum id, quod præcipitur, ut in primo casu; Quare Petrus tenetur dare Titio centum, si in foro externo probetur ea sustulisse; & nisi id fecerit, peccabit contra præceptum Superioris, & censuram incurret; quamvis possit deinde uti occulta compensatione, (ut notat Con. dubitat. 13. num. 113.) quam nullus Judex potest tibi prohibere. Non potest vero Paulus in secundo casu reddere debitum Bertæ, quæ in foro externo probatur esse ejus uxor, cum tamen non sit propter impedimentum dirimens; Et ratio est, quia præcipitur in tali casu fornicatio, quæ est intrinsece mala.

Secundo alii cum Cajet. 2. 2. quæst. 74. ad 2. putant, Petrum non teneari in foro conscientie dare centum Titio, sed solum teneri vitare scandalum; quia in tali casu sententia Superioris est injusta, & solum est justa quoad præsumptionem; præsumptio autem non prævalet veritati; unde sententia est nulla.

Tertio putant alii cum Con. loc. cit.

num. 110. quod si Petrus non det Titio centum, peccet quidem contra legitimum præceptum Superioris, sed censuram non incurrat in foro interno, quia Judex non intendit punire censuram tuam inobedientiam, nisi ex suppositione, quod nolis reddere, quod debes.

Equidem censo secundam sententiam probabiliorē, videlicet hujusmodi innocentem teneri duntaxat peccatum, & scandalum vitare; Unde Paulus non potest reddere debitum Bertæ, & si excommunicetur, gerere se debet ut excommunicatum duntaxat coram iis, qui nesciunt ejus innocentiam ad scandalum vitandum: Petrus vero si potest citra scandalum non dare Titio centum, non tenetur dare, & si non det cum scandalo, peccabit contra charitatem peccato scandali, non contra obedientiam; unde excommunicationem in foro interno non incurret.

Dubium est secundo; An quando Judex cognoscit privata scientia innocentiam Petri, qui secundum allegata, & probata est reus, possit illum ad instantiam partis excommunicare?

Respondeo, D. Th. 2. 2. quæst. 77. cum Thomistis communiter asserere, quod possit Judex etiam punire pena mortis illum, quem scit scientia privata esse innocentem; si tamen secundum allegata, & probata penam illam mereatur; quia Judex condemnat ut persona publica; & ideo dirigi solum debet a notitia publica. Hanc tamen doctrinam ceteroqui probabilem rejiciunt Less. lib. 2. cap. 29. dub. 10., Sà, Filliuc., Bonac., Lug. de justitia disp. 37. sect. 14.; quia directe occidere innocentem est intrinsece malum; in casu autem nostro directe occideretur innocens; nam quando constat de innocentia hominis, uti scientia publica ad illum con-

condemnandum, est uti potius errore, quam scientia.

Verum Less., Bonac., Laym. docent, tam in causis civilibus, quam in criminalibus minoribus posse uti scientia publica iudicem contra eum, quem scit notitia privata esse innocentem; quia Respublica habet potestatem in bona suorum Civium, quando bonum publicum id requirit; ut accidit in casu nostro, ne forma publicorum iudiciorum cum scandalo evertatur.

Equidem censeo cum Con. dub. 113., quod iudex teneatur saltem ex charitate liberare se, quantum potest, ab onere condemnandi innocentem, & efficere, ut veritas elucescat. Quod si nequeat, distinguendum est; nam vel id, quod ad instantiam partis præcipiendum est sub censura, potest licite poni; (ut in primo illo casu licite potest Petrus dare Titio centum, quamvis illa ipse non sit furatus) vel non potest licite poni; (ut in secundo casu non potest licite Paulus reddere debitum Bertæ, si constet de impedimento dirimente). Si primum, potest iudex Petro, qui secundum allegata, & probata est fur, præcipere sub censura, ut det Titio centum, etiamsi privata scientia cognoscat illum esse innocentem; quia potest Respublica, ne evertatur forma iudiciorum, tollere centum Petro innocenti, & dare Titio; Si secundum, non potest iudex præcipere Paulo, ut reddat debitum Bertæ, si privata scientia cognoscat dari impedimentum dirimens; quia in nullo casu potest præcipi malum intrinsece malum, sicut est in casu nostro fornicatio; Et propter eandem rationem non potest damnare pœnamortis, quem notitia privata cognoscat innocentem, cum occidere innocentem sit intrinsece malum.

Quod diximus de Iudice, dicendum

pariter de publice denunciante sententiam excommunicationis. Etenim in primo illo casu, qui cognoscat Petrum esse innocentem, & secundum allegata, & probata est fur, potest in bonum Reipublicæ denunciare sententiam excommunicationis in Petrum non dantem Titio centum, & sic compellere Petrum ad danda centum; siquidem non compelleret ad aliquod intrinsece malum: Econtra in secundo casu qui scit notitia privata dari impedimentum dirimens matrimonium inter Paulum, & Bertam, non potest denunciare publice excommunicationem contra Paulum non cohabitantem, & non reddentem debitum Bertæ; quia tali denunciazione compelleret Paulum ad id, quod est intrinsece malum.

Quæritur quarto; Quanam impotentia excuset a censura incurrenda?

Respondeo, illam impotentiam sive physicam, sive moralem ponendi opus præceptum sub censura, quæ excusat a culpa gravi, excusare etiam a censura incurrenda, ut patet. Ex quo sequitur primo, quod non restituens propter impotentiam sicut non peccat, cum ad impossibile nemo tenetur; ita nec ligatur censura, quæ est pœna peccati. Secundo, eodem modo qui restituere non potest sine gravi damno bonorum superioris ordinis, ut vitæ, famæ, &c., aut sine gravi alio incommodo, sicut excusatur a præcepto restituendi, ita a censura. Tertio, qui vero potens restituere, quando præcipiebatur restituere sub censura, non tamen restituit, ita incidit in censuram, ut si deinde evadat impotens restituere, non proinde a censura liberetur, ut notant Filliuc., Bonac., Suar. apud Leand. disp. 9. quæst. 30.; quia censura incurta unice per absolutionem tolli debet. Demum qui ad tempus propter impotentiam excusatur a restitutione,

si

si habeat deinde, unde solvat aut totum, aut partem, ita tunc tenetur, ut aliter tunc incidat in censuram.

Dubium nunc est; An qui ex malitia sit impotens, excusetur a censura, quando non ponit id, quod præcipitur. Escobar in sum. cap. 6. putat, probabilius esse, quod non excusetur: Verbi gratia, si præcipiatur horarum recitatio sub censura, & aliquis projiciat in mare breviarium, ne possit horas recitare, hic censuram incurrit; quia qui obligat ad finem sub censura, obligat etiam sub censura ad ponenda media necessaria ad finem; & ideo lex, quæ obligat recitare horas, obligat etiam ad non projiciendum breviarium, quod est necessarium ad horas recitandas: Eodem modo si præcipiatur sub censura restitutio intra quindecim dies, & fur prima die projiciat nummos, ita ut ex malitia reddatur impotens deinde restituere, elapso decimoquinto die censuram incurrit non restituendo, etiam si tunc sit impotens, quia est impotens ex malitia. Non negaverim tamen, quod si interim illum pœniteat culpæ commissæ, censuram non incurrit, ut supra diximus in casu simili; videlicet si Petrus vulneret Cajum lethaliter, & deinde illum pœniteat, quando postea Cajus ex vulnere moritur, Petrus non incurrit censuram latam contra homicidas; quia tunc abest contumacia prærequisita ad censuram incurrendam; ut multi docent apud Dian. part. 8. tract. 7. resol. 85.

Addit Bonac. quæst. 3. punct. 3., quod excommunicationem etiam incurrat, qui jussus restituere ante quindecim dies, prævidens se fore impotentem sine sua culpa ultimis diebus, non restituit primis diebus, quando erat potens: Ratio est, quia tenebatur prævenire impotentiam: Sicuti qui tenetur audire missam, si prævidet

futurum se impotentem ultimis horis, tenetur illam primo mane audire.

VII. Quæritur quinto; Quanam ignorantia censuræ excuset ab illa incurrenda?

Ante responsonem adverto primo, multipliciter Ignorantiam dividi. Primo enim dividitur in ignorantiam juris, facti, & pœnæ. Ignorantia juris est, quando ignoratur lex aliquid prohibens, vel præcipiens: Ignorantia facti, quando ignoratur, num factum sit contra aliquam legem certo cognitam? Verbi gratia, si ignores, num fuerit clericus, quem percussisti. Ignorantia pœnæ dicitur, quando habetur notitia certa tam juris, quam facti, sed ignoratur, quod jus prohibeat tale factum sub tali pœnæ; Verbi gratia, scis prohibitam esse percussionem Clerici; & scis quem percussisti esse clericum, nescis tamen prohibitam esse sub censura percussionem clerici.

Secundo dividitur Ignorantia in invincibilem, seu inculpabilem, & vincibilem, seu culpabilem. Invincibilis est, quæ per diligentiam humanam superari non potuit, vel quia non occurrit menti ulla dubitatio, a qua moveri posset homo ad inquirendam veritatem; vel quia si occurrit dubitatio, non proinde potuit veritas acquiri. Vincibilis ignorantia habetur, quando post subortum dubium facta non est moralis diligentia ad veritatem acquirendam, per quam diligentiam talis ignorantia vinci poterat: Quod si ignorans vincibiliter putet se obligari ad talem diligentiam, & illam omittat, tunc non solum laborat ignorantia vincibili, sed etiam culpabili; si vero non putet se obligari ad illam diligentiam, & ideo illam omittat, tunc laborat ignorantia solum vincibili, sed inculpabili; quamvis ignorantia vincibilis, quæ simul est inculpabilis, appellari etiam soleat invincibilis.

Ter-

Tertio Ignorantia vincibilis, seu culpabilis subdividitur in affectatam, & crassam, seu supinam. Habet affectatam, qui studiose, & data opera vult ignorare, quod se debere scire cognoscit, juxta illud Psalm. 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*. Talis ignorantia, cum sit aperte voluntaria, dicitur in jure apertus dolus esse, & malitia potius, quam ignorantia. Habet vero ignorantiam crassam, seu negligentem, & supinam, qui ignorat, quæ scire debet ex quodam animi torpore, vel ex nimia solitudine erga res alias, a qua redditur negligens in addiscendis iis, quæ scire debet: Talis autem ignorantia est solum indirecte voluntaria; Et aliquando est gravis, aliquando levis; quamvis in jure non vocetur absolute crassa, & supina, nisi quando intercedit gravis culpa.

Quarto dividitur ignorantia in Antecedentem, & Concomitantem. Antecedens est causa actus, qui non fieret, si ignorantia illa deesset; ut quando quis occidit Clericum nesciens ejus clericatum, quem si sciret, illum non occideret. Concomitans est, quæ ita actum comitatur, ut adhuc si illa deesset, actus fieret; puta quando quis casu putans occidere feram, occidit inimicum, eo tamen animo, ut libentius occisionem illam faceret, si sciret ibi esse suum inimicum.

Demum dividitur Ignorantia in Actualem, & Habitualementem. Habet habitualementem, (quæ absolute ignorantia dicitur) qui nunquam cognovit illud, quod ignorat: Habet vero Actualem, (quæ dicitur inadvertentia, seu inconsideratio, & oblivio) qui quod alias novit de facto in mente non habet. His explicatis

Dico primo; Ignorantia invincibilis juris Ecclesiastici, etiam stante cognitione juris naturalis, aut divini, excusat ab incurfu censuræ: Verbi gra-

tia, si scias furtum esse jure naturali prohibitum, nescias vero esse prohibitum sub censura jure Ecclesiastico, furando peccas, sed censuram non incurris. Ita communiter cum Con. dub. 10. Hurt. difficult. 22. Ratio est clara, quia ad incurrendam censuram requiritur, ut peccans sit contumax, seu inobediens Ecclesiæ præcipienti aliquid sub censura; ergo si ignoretur præceptum, seu jus Ecclesiasticum, cessat contumacia, & sic censura incurri non potest.

Hinc infertur, neque censuram incurri, si detur ignorantia invincibilis facti; quia sicut ignorantia juris reddit involuntarium actum, in quantum malum, seu prohibitum; ita ignorantia facti reddit actum secundum se, & simpliciter involuntarium. Idque est verum etiam si quis det operam rei illicitæ; Verbi gratia, si quis dans operam venationi prohibitæ occidat Clericum, nesciens illum esse Clericum; ut docet Sanch., Leand. quæst. 9. & alii communiter contra Sylvest., & alios. Immo neque censura incurritur, si detur ignorantia invincibilis solius pœnæ, ut docet Con. dub. 10. ex Suar., Avil., & aliis contra Covarr., & Hurt. diff. 22. apud Leand. quæst. 7. Quare ignorantia tam juris, quam facti, & pœnæ, si sit invincibilis, excusat a censura. Adde idem dicendum, si ignorantia juris Ecclesiastici, aut facti, aut pœnæ sit ignorantia habitualis, si sit ignorantia actualis, hoc est inadvertentia; ut communiter Doctores apud Leand. quæst. 24. Et idem dicendum, si ignorantia sit antecedens, si sit concomitans, ex Suar., & aliis communiter contra Sanch., Ugolin., Henr., & alios apud Leand. quæst. 22. Etenim ignorantia concomitans supra actum nihil aliud addit, nisi pravum animum ponendi talem actum, etiam si esset prohibitus sub censura; hic autem pra-

prævus animus, cum sit tantum conditionatus, nihil ponit in esse, nec causat actum externum; & ideo non est capax censuræ: Unde sequitur, quod qui Clericum occidit nesciens eius clericatum, eo tamen animo, ut etiam illum occideret, quamvis sciret esse clericum, censuram non incurrit.

Oppones ex Hurt.; qui ignorat peccatum mortale prohiberi sub reatu pœnæ inferni, adhuc pœnam inferni meretur, si peccatum mortale committat; ergo pariter qui ignorat peccatum aliquod, puta percussionem Clerici, prohiberi ab Ecclesia sub pœna censuræ, adhuc censuram incurrit, si clericum percutiat; atque adeo ignorantia invincibilis pœnæ non excusat ab incurfu censuræ.

Confirmatur, quia irregularitas etiam ignorata incurritur; ergo pariter censura.

Respondeo, concessio antecedente, nego consequentiam. Disparitas est primo, quia pœna inferni est punitiva; pœna vero censuræ est medicinalis; non est autem necesse, ut pœna punitiva, seu vindicativa cognoscatur, ut peccato sit debita; secus vero pœna medicinalis. Et ratio est, quia medicina, ut mederi possit, debet ægroto applicari; applicatur autem pœna medicinalis spiritualis peccatori ægroto solum per cognitionem illius; ergo nisi pœna medicinalis cognoscatur, non est debita peccato.

Secunda disparitas est, quia pœna inferni de se debetur cuilibet mortali; at censura non debetur ulli peccato secundum se, sed solum quando peccator est contumax; atqui ut habeatur contumacia, requiritur, ut peccator contra monitionem Ecclesiæ, & contra comminationem censuræ operetur; atque adeo requiritur, ut cognoscatur monitio, & comminatio censuræ; ergo nisi censura cognoscatur,

non incurritur. Adde, quod sicut non dicitur operari contra legem, qui legem non cognoscit; ita nec operatur contra monitionem comminantem censuram, qui talem monitionem non cognoscit; ergo qui censuram ignorat, contumax non est; atque adeo nec capax censuræ.

Ad confirmationem primo dico, Irregularitatem ex delicto, cum sit pœna, non incurri, si ignoretur, ut docet Sanch. lib. 4. de Matrim. disp. 32.; quamvis irregularitas ex defectu etiam ignorata incurrat, quia non est pœna, sed impedimentum canonicum. Secundo, concessio antecedente, & dato, quod irregularitas ex delicto etiam ignorata incurrat, ut docet Laym. tract. 4. cap. 20. assert. 4., nego consequentiam. Disparitas est, quia irregularitas non est pœna medicinalis, sicut est censura, quæ cognosci debet ab ægroto, ut possit illum curare; sed irregularitas ex defectu est impedimentum canonicum, & irregularitas ex delicto est etiam pœna vindicativa, & perpetua, non medicinalis.

Dico secundo; Ignorantia vincibilis sive juris, sive facti, sive pœnæ, nisi sit talis, ut excuset a culpa mortali, non excusat ab incurrenda censura. Ita communiter cum Suar. sect. 10. qui non audet dicere oppositam sententiam esse præctice probabilem, cum non habeat pro se nisi unum, vel alterum Recentiorum, qui non valido fundamento, sed quadam pietate erga delinquentes ducitur ad tuendum oppositum. Ratio conclusionis ex Suar. est, quia ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis vel est crassa, seu supina, vel (quæ pejor est) affectata; atqui si sit crassa, seu supina, videlicet orta ex gravi negligentia, non excusat a censura; ergo a fortiori non excusat, si sit affectata; & consequenter nulla ignorantia vincibilis

cibilis mortaliter culpabilis excusat a censura. Minor probatur, quia in *Cap. Ut animarum, de consuetudinibus in 6.* dicitur aperte, *Statutis Ordinarium non ligari ignorantes, nisi eorum ignorantia sit crassa, vel supina*: Et ratio a priori est ex *Con. dub. 11.*; quia videtur incredibile, quod nolit Ecclesia punire eam negligentiam mortalem, quæ committitur in sciendis censuris.

Adverte tamen, quod quamvis ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis regulariter loquendo non excuset ab incurrenda censura, aliquando tamen excusat; præsertim si sit crassa, seu supina; videlicet quando lex comminans censuram addit particulam aliquam, quæ requirit scientiam, ut sunt hæ particulæ, *Scienter, Consulto, qui præsumpserit, qui temere, vel temerarius violator extiterit, &c.*, ut docet *Leand. quæst. 20.*, & alii communiter. Utrum autem in tali casu etiam ignorantia affectata excuset? *Affirmat Hurt.*: Sed communiter negant Doctores apud *Leand. quæst. 21.*, quia ignorantia affectata in jure æquiparatur dolo, & ipsi scientiæ, ex *Cap. Eos qui, de temporibus ordinat. in 6.*

Dico tertio; Censura lata per sententiam Judicis in eum, qui monitus noluit respicere, incurritur etiam ab ignorante illam, quando Judex intentionem habet ligandi delinquentem, antequam illi censura innotescat. Ita communiter.

Ratio est clara; quia talis censura ex una parte supponit jam in delinquente contumaciam, ex alia parte potest ferri in absentem; ergo non est cur ab ignorante illam non incurratur. Unde fit, quod in tali casu sic excommunicatus careat jurisdictione, incapax sit beneficii, &c., quamvis id ignoret.

Neque dicas; Posset talis delinquens respicere, dum infligitur illi censura;

Pars VIII.

ergo censura sic lata in ignorantem est invalida. Nam concessio antecedente, nego consequentiam: Censura enim non fertur propter contumaciam delinquentis usque ad tempus, in quo fertur censura, sed propter contumaciam usque ad tempus in monitione præfixum. Quare cum supponatur usque ad tale tempus perseverasse contumaciam, licite potest delinquens censura ligari, etiamsi dum ligatur censura, vel ante, coram Deo respicerit; dummodo non respuerit coram Ecclesia, præsentando se Superiori, & exhibendo obedientiam, & satisfactionem: Itaque licet probabilis sit sententia *Filliuc. tract. 1. cap. 8.*, & aliorum apud *Dian. part. 8. tract. 7. resol. 85.*, quod censura a jure non incurratur ab eo, qui sit actu pœnitens, & de peccato doleat, ob quod deberet censuram incurere; ut si quis vulneret graviter alium, & antequam sequatur homicidium, conteratur, non incurrit deinde censuram in jure latam contra homicidas, quia per pœnitentiam cessavit contumacia in foro interno, & sic nulla incurritur in foro interno censura: At in casu nostro cum feratur censura per sententiam Judicis, incurri debet in foro externo; quicquid sit, an si tunc restituerit, in foro interno ab ea sit immunis.

VIII. Quæritur sexto; An dubium censuræ excuset ab illa?

Respondeo, tam dubium juris, quam dubium facti a censura excusare. Ita communiter cum *Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 10. num. 56.*, & aliis apud *Tambur. lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 7. V. Censura*. Ratio est, quia stat in possessione libertas. Si tamen rationabiliter dubites, & veritatem inquirere negligas negligentia graviter culpabili, debes te gerere ut censura ligatum; quia laboras ignorantia vincibili, quæ, ut diximus,

F non

non excusat a censura; Præterquam-
quod in tali casu assimilari possessor-
ri malæ fidei: Ita Tambur. loc. cit.
Et idem dicas, si dubites, an fueris
absolutus. Quod si prudenter dubi-
tes, an censura contra te lata sit ju-
sta, an a legitimo superiore, an cum
debitis requisitis, &c. Multi cum Bar-
di de conscient. disp. 6. cap. 7. pu-
tant, quod debeas te gerere tamquam
censura ligatum; quia possessio stat
pro censura, & pro Judice ferente il-
lam, qui in dubio præsumitur rite pro-
tulisse sententiam. Tambur. vero pu-
tat, quod in foro externo debeas te
gerere ut censura ligatum, propter ra-
tionem adductam, non tamen in fo-
ro conscientia; siquidem in foro con-
scientia possessio stat pro libertate,
& in dubio melior est conditio pos-
sidentis. Ita etiam Dian. part. 4. tract.
3. resol. 8. ex Vasq., & Salas.

IX. Quæritur ultimo; An metus,
& vis etiam excusent ab incurſu cen-
sura?

Respondeo, certum esse, quod me-
tus levis non excuset; Metus vero
gravis cadens in constantem virum,
puta, metus mortis, infamiae, exilii,
aut gravis detrimenti, sive spiritualis,
sive temporalis, communiter docent,
quod a censura excuset, eo quod ex-
cuset a transgressione præcepti Ecce-
siastici; cum Ecclesia piissima mater
nunquam velit obligare suis præceptis
cum magno incommodo. Quare si non
habetur transgressio præcepti Ecce-
siastici, non habetur contumacia, &
consequenter nec censura.

Dubium est; An metus gravis ex-
cuset a censura, quando hæc fertur pro
crimine alias lege naturali prohibito?
Sanch., Pal., Hurt., & alii apud Le-
and. quæst. 26. docent, quod qui ex
metu gravi etiam mortis, verbi gra-
tia, adulteraret, posito quod adulte-
rium sit prohibitum sub censura, il-
lam incurreret; quia sicut metus in

tali casu non excusat a peccato mor-
tali; ita neque a censura. Verum Suar.
disp. 4. sect. 3., Bonac., Avil., Con-
dub. 10. cum eodem Leand. putant,
in tali casu adulterantem, licet non
excusetur a peccato, a censura ta-
men excusari. Ratio est, quia metus
gravis non excusat a transgressione
præcepti naturalis, sed excusat a trans-
gressione præcepti Ecclesiastici; un-
de qui vi, & metu cogeretur ad ad-
ulterandum, peccaret mortaliter con-
tra legem naturalem, sed non pecca-
ret cum contumacia, seu cum trans-
gressione præcepti Ecclesiæ, quæ nun-
quam obligat cum tanto onere; atque
adeo non incurreret censuram ab Ec-
clesia latam contra adulterantes.

Quod si quis per gravem metum com-
pelleretur ad adulterandum in con-
temptum Ecclesiæ prohibentis adulte-
rium sub censura, probabilius est,
quod in tali casu censuram incurreret,
ut docent Henr., & Suar. contra Can-
didum, & Salas apud Leand. loc. cit.;
quia probabilius est velle Ecclesiam
in tali casu obligare sub censura, ne
contemnatur. Et idem dicas, si quis
per gravem metum adulteraret in con-
temptum Dei prohibentis adulterium:
Et ideo in cap. Sacris, de iis, qui
vi, metusve causa sunt dixit Pontifex,
quod excommunicationem incurrat,
qui ex metu gravi communicat cum
excommunicato, quando scilicet id
prohibetur sub mortali; quia in con-
temptum Ecclesiæ talis metus iniicitur.

Demum circa Necessitatem dicen-
dum, quod necessitas, quæ a pecca-
to mortali in lege humana excusat,
etiam excuset a censura.

ARTICULUS VII.

De Effectibus Censuræ.

- I. Duplex est Censuræ effectus; alter Remotus, & extrinsecus, qui est Rei emendatio; alter Proximus, & intrinsecus, qui est privare hominem quibusdam bonis spiritualibus, ac temporalibus.
- II. Ante Judicis sententiam privatur iis bonis etiam excommunicatus toleratus; Cujus acta juridica ideo sunt valida, quia in bonum publicum Ecclesia supplet defectum jurisdictionis, qua ille caret.
- III. Irrevocabilis censura in aliqua Diocesi ubique Gentium privatur iis bonis; nec aliter quam per absolutionem in integrum restituitur.
- IV. Appellatio non suspendit effectus censuræ jam lata; nisi hac lata sit sub conditione, & interim appellatur.
- V. Potest Pontifex, non tamen Episcopus in effectibus censuræ dispensare. Num possit Episcopus dispensare, ut valide retineatur Beneficium collatum tempore Excommunicationis?

I. **Q**uæritur primo; Quinam sint censuræ effectus?

Respondeo, effectum censuræ coincidere cum ejusdem fine: qui duplex est, Alter proximus, & intrinsecus, Alter remotus, & extrinsecus. Effectus, seu finis remotus nihil aliud est, quam fructus bonus, quem intendit ferens censuram; Hic tamen fructus vel est spiritualis, videlicet observantia Ecclesiasticæ disciplinæ, & emendatio peccatoris, juxta illud 1. ad Corinth. 5. *Ut tandem spiritus ejus salvus fiat in die Domini*; vel est temporalis, videlicet restitutio rei temporalis, aut reparatio damni, quod il-

latum est innocenti; nam ex Trident. sess. 24. cap. 3. potest quis excommunicari, nisi restituat temporale. Effectus censuræ intrinsecus, & proximus est privare censuratum aliquibus bonis spiritualibus, & etiam temporalibus, quatenus spiritualibus sunt annexa, ut constat tum ex definitione censuræ, tum inductione; nam excommunicatio privat tam participatione Sacramentorum, quam communione fidelium, quorum primum est spirituale, secundum temporale: Suspendio ab officio privat usu officii tam Ordinis, quam jurisdictionis spiritualis; & quia beneficium datur propter officium, privat etiam jure percipiendi fructus a beneficio Ecclesiastico. Interdictum privat divinis officiis, & privat etiam ex *Suar. contra Sanch. Con.*, & alios apud *Busemb. jure contrahendi licite matrimonium*; Quare omnes censuræ bonis spiritualibus simul, & temporalibus privant.

II. His explicatis, certum est primo, quod reus censuram incurrens privetur statim ante Judicis sententiam spiritualium rerum usu, & statim obligetur ad carendum temporalibus bonis enumeratis: Verbi gratia, excommunicatus obligatur non communicare cum aliis, suspensus non celebrare, &c. Communiter enim receptum est illud Juris proloquium, *Censura lata per se fert executionem*, ex *Cap. Pastoralis, de Appellat.*; Et ratio est, quia cum censuræ sint pœnæ spirituales, nullam ad executionem sui executionis actionem exigunt. Quare excommunicatus, licet toleratus, non potest licite missam audire, verbi gratia, nisi excuset ignorantia, aut necessitas vitandi scandalum, &c. Nec potest excommunicatus, aut suspensus a beneficio, juxta probabiliorem opinionem, facere suos fructus beneficii, etiamsi nulla præcesserit sententia Judicis, & etiamsi præstet officium,

& onus, propter quod datur beneficium. Denunciatio itaque censurae non deservit, ut reus obligetur servare leges censurati, sed solum ne alii possint cum eo agere, recipere ab eodem Sacramenta, &c., ut habetur in Extravag. Mart. V. apud Leand. disp. 2. quaest. 4.

Neque dicas; excommunicatus occultus, & toleratus non privatur jurisdictione, cum ex leg. *Barbarius*, ff. de off. Praetoris valida sint ejus acta; ergo falsum est, quod effectus censurae statim ante Judicis sententiam incurrantur.

Nam, ut bene Suar. disp. 6. sect. 2., etiam excommunicatus occultus, & toleratus privatur habitualiter jurisdictione ante sententiam judicis, & solum Ecclesia propter bonum publicum supplet in eo defectum jurisdictionis.

III. Certum est secundo, effectus censurae perseverare, donec per absolutionem tollantur, ut dicemus art. seq., & ideo dici solent perpetui, non quidem positive, sed negative, quatenus non habent tempus suae durationis definitum, sed perpetuo perseverant, donec reus a censura absolvetur.

Certum est tertio, quod etiam censuratus a Praelato Inferiori ubique terrarum privetur usu spiritualium, ut docent communiter contra Scotum; cujus sententiam Sotus apud Leand. disp. 2. quaest. 5. vocat novam, & inauditam. Et ratio est, quia dum excommunicatur, verbi gratia, Petrus ab Episcopo Neapolitano, non obligat Episcopus reliquos Christianifideles, ne pro eo orent, sed obligat illos jus commune, quod ad omnes pertinet, & a quo praecipitur, ne quis cum excommunicatis communicet; ut constat ex can. 5. Concilii Niceni; ubi dicitur: *Servetur ista sententia, ut si qui ab aliis excom-*

municantur, ab aliis ad communionem non recipiantur.

IV. Quaeritur secundo; An possint aliquando suspendi, seu impediri effectus censurae jam latae, aut per appellationem, aut per dispensationem Papae, vel Episcopi ferentis censuram?

Respondeo, per appellationem nullatenus impediri, ut supra diximus ex *Cap. Pastoralis, de Appellat.*, quia censura lata secum trahit executionem; quare cum appellatio non tollat censuram, nec tollere potest executionem, seu effectus censurae: Secus dicendum, si censura sit lata sub conditione; etenim antequam purificetur conditio, potest per legitimam appellationem suspendi censura, & sic etiam effectus censurae, ut supra etiam diximus, & communiter docent cum Suar. disp. 6. sect. 4., Leand. quaest. 6. Et ratio a priori est, quia censura lata sub conditione non dicitur perfecta, nec absolute, & simpliciter sententia.

V. Per dispensationem vero Pontificis possunt effectus censurae suspendi, quatenus possunt licite exerceri, quae ratione censurae sunt prohibita; Et ratio est manifesta, quia Pontifex potest dispensare in iis, quae tantum jure humano prohibita sunt, ut sunt actus, qui per censuram prohibentur: Et de facto dispensavit aliquando Pontifex in aliquibus censurae effectibus; nam per Extravagantem Martini V. datur facultas communicandi cum excommunicatis toleratis, quod jure antiquo erat prohibitum.

Episcopus tamen nullatenus dispensare potest in effectibus censurae; etiam si ab ipso sit lata, & ipsimet reservata, ut communiter docent Doctores contra nonnullos Canonistas; Et ratio est, quia Episcopus non potest in jure communi dispensare, nisi quando in ipso jure hoc illi conceditur, aut aliqua recepta consuetudine.

ne, & traditione, ut colligitur ex *cap. Dilectus, de temporibus Ordination.*, Atqui effectus censuræ jure communi decernuntur, & Episcopis nec jure communi, nec consuetudine conceditur ut possint in iis dispensare; ergo nunquam possunt per dispensationem impedire effectus censuræ; Unde fit, non posse Episcopum dispensare, ut excommunicatus, verbi gratia, valide beneficium recipiat: Pos-

set solum dispensare, ut excommunicatus post absolutionem retineat valide beneficium collatum tempore excommunicationis; quia hoc videtur Episcopo concedi in *Cap. Postulastis, de Clerico excommunicato ministrante*; Quamvis de hoc dubitet etiam Filliuc. hic cap. 7. ex praxi Sacræ Pænitentiaræ, ad quam in his casibus solet recurri.

Q U Æ S T I O II.

Quonam pacto Censura tollatur?

Examinabimus in hac quaestione; Primo, an possit aliter, quam per absolutionem tolli censura? Secundo, a quonam tolli possit? Tertio, quotupliciter absolutio detur? Quarto, quandonam absolutio valeat pro foro exteriori? Quinto, quanam sint requisita ad absolutionem, tam ex parte absolventis, quam ex parte absolvendi? Sexto, quanam forma, ritu, ac solemnitate absolutio conferatur? Ac demum expediemus paucis reliqua, quæ ad hanc absolutionem pertinent.

ARTICULUS I.

An unice per absolutionem tollatur censura?

- I. *Censura neque tollitur per obitum ferentis illam, neque per obitum, aut emendationem censurati; sed unice per absolutionem; quæ mortuis etiam conferatur, quamvis indirecte.*
- II. *Quando quis suspenditur ad tempus determinatum, puta per mensem, talis Suspendio non est proprie censura; cum non possit ea sic ferri.*
- III. *Qui excommunicatur, donec satisfecerit, præstita satisfactione, immunitus est a censura, quin tamen hæc dicatur tolli citra absolutionem.*

I. **Q**uæritur primo; An possit censura tolli non solum per absolutionem, sed etiam per mortem ferentis censuram, aut per mortem censurati, aut per satisfactionem datam parti læsæ, & emendationem delinquentis?

Respondeo cum communi apud Leand. disp. 2. quæst. 4., unice per absolutionem proprie, & perfecte tolli posse censuram; quod constat tum ex illo Matth. 16. *Quodcumque ligaveris, &c., & quodcumque solveris, &c., tum ex Cap. Cum desideres, de sententia excommunicat.*; tum demum a sufficienti partium enumeratione, cum censura nec per mortem ferentis illam, nec per mortem censurati, nec per terminationem causæ tollatur: ergo unice per absolutionem tollitur.

Et primo non tollitur censura per mortem ferentis illam, ut communi-

ter